

Arbetstider och arbetsmiljö 2010–2011

Tidigare publiceringar i serien LEVNADSFÖRHÅLLANDEN

- 125 Barns upplevelser av skolan
- 124 Levnadsstandard i Europa
- 123 Nu för tiden
- 122 Offer för våld och egendomsbrott 2008–2009
- 121 Boendesituationen i Europa
- 120 Medborgerliga aktiviteter 2008–2009
- 119 Barns sociala relationer
- 118 Fritid 2006–07
- 117 Boende och boendemiljö 2006–07
- 116 Barns fritid
- 115 Barns hälsa
- 114 Alkohol- och tobaksbruk
- 113 Ohälsa och sjukvård 2004–05
- 112 Äldres levnadsförhållanden. Arbete, ekonomi, hälsa och sociala nätverk 1980–2003
- 111 Utbildning – Nivå och inriktning 1975–2003
- 110 Barns villkor
- 109 Sysselsättning, arbetstider och arbetsmiljö 2002–2003
- 108 Ungdomars etablering: Generationsklyftan 1980–2003
- 107 Så bor vi i Sverige
- 106 Perspektiv på välfärden 2004
- 105 Bruk och missbruk, vanor och ovanor – Hälsorelaterade vanor 1980–2002
- 104 Offer för våld och egendomsbrott 1978–2002
- 103 Fritid 1976–2002
- 102 Politiska resurser och aktiviteter 1992–2001
- 101 Associational life in Sweden (General Welfare, Social Capital, Training in Democracy)
- 100 Välfärd och ofärd på 90-talet
- 99 Tid för vardagsliv
- 98 Föreningslivet i Sverige (Välfärd, Socialt kapital, Demokratiskola)
- 1–97 Rapporter som avser perioden 1975–1999

Arbetstider och arbetsmiljö 2010–2011

Working hours and work environment 2010–2011

Statistics Sweden
2012

Tidigare publicering
Previous publication

Se förteckning på insidan av omslaget
Listed at the inside of the cover

Producent
Producer

SCB, enheten för social välfärdsstatistik
Statistics Sweden, Social Welfare Statistics Unit
Box 24300, SE-104 51 Stockholm
+46 8 506 940 00

Förfrågningar
Enquiries

Anne Danielsen Rackner +46 8 506 942 66
anne.danielsenrackner@scb.se
Charlotte Samuelsson +46 8 506 948 17
charlotte.samuelsson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet. Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, *Levnadsförhållanden rapport 126, Arbetstider och arbetsmiljö 2010–2011*.

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication. When quoting, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, *Living Conditions Report 126, Working hours and work environment 2010–2011*.

Omslag/Cover: Ateljén, SCB
Foto/Photo: Jan-Aage Haaland, Charlotte Samuelsson

ISSN 1654-1707 (Online)
URN:NBN:SE:SCB-2012-LE126BR1201_pdf

Denna publikation finns i elektronisk form på www.scb.se
This publication is available in electronic form on www.scb.se

Förord

Statistiska centralbyrån (SCB) genomför på uppdrag av Sveriges riksdag från och med 1975 löpande undersökningar av svenska folkets levnadsförhållanden. Uppgifterna samlas in genom telefonintervjuer med ett urval av Sveriges vuxna befolkning, 16 år och äldre. Resultaten publiceras i SCB:s serie Levnadsförhållanden.

I denna rapport ges en beskrivning av olika befolkningsgruppers sysselsättnings-, arbetstids- och arbetsmiljöförhållanden. Rapporten baseras på uppgifter från 2010–11 års Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Rapporten har utarbetats av Anne Danielsen Rackner och Charlotte Samuelsson. Värdefulla synpunkter har lämnats av Anna Hagman, Alexandra Kopf Axelman och Anna Nyman.

Statistiska centralbyrån i december 2012

Inger Eklund

Alvaro Miranda

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

A separate text in English is provided at the end of the publication, on page 101.

Förord	3
Sammanfattning	13
1. Inledning.....	17
2. Förvärvsarbetande	19
Arbete som huvudsaklig sysselsättning	19
Heltid och deltid.....	20
Anställda och egna företagare.....	22
Arbetare och tjänstemän	23
Fast eller tidsbegränsad anställning	24
Yrke, sektor och näringsgren.....	25
3. Arbetstider	29
Arbetstidens förläggning.....	29
Vanlig arbetstidsförläggning.....	29
Arbetstidens förläggning veckan innan intervjun.....	35
Övertidsarbete.....	39
Fasta eller flexibla arbetstider.....	39
Inflytande över arbetstidens förläggning	41
Önskemål kring veckoarbetstid.....	42
Önskemål kring förläggning av arbetstid.....	43
Skäl till deltid	44
Restid till och från arbetet.....	45
4. Arbetsmiljö.....	47
Att mäta arbetsmiljö.....	47
Den fysiska arbetsmiljön	47
Fysiskt krävande arbetsmoment.....	47
Fysiska arbetsmiljöfaktorer i omgivningen.....	53
Olycksfall i arbetet och bedömning av risk för olyckor.....	54
Stillasittande.....	56
Datorarbete.....	57
Den psykosociala arbetsmiljön	59
Känsla på väg till jobbet	59
Jäktigt arbete	60
Psykiskt ansträngande arbete.....	61

Enformigt arbete	63
Krav i arbetet	65
Ensamarbete	69
Möjligheter att lära nya saker i arbetet	70
Brist på inflytande i arbetet	71
Stöd och hjälp på arbetsplatsen	74
Stämningen på arbetsplatsen	74
Arbete och fritid	79
Att förena arbete med familj och fritid	79
Kontakt med arbetet på fritiden	82
Arbetsmarknadsrelaterade faktorer	86
Hot mot anställningstryggheten.....	86
Kvalifikation för arbetet.....	87
Möjligheter att skaffa nytt arbete.....	88
Fakta om statistiken.....	89
Undersökningarna av levnadsförhållanden.....	89
Detta omfattar statistiken.....	89
Så görs statistiken.....	90
Statistikens tillförlitlighet	91
Jämförelse över tid.....	92
Orsakssamband – arbetsmiljö och hälsa	93
Beskrivning av redovisningsgrupper.....	93
Beskrivning av hälsovariabler.....	97
Referenser	99
In English.....	101
Summary.....	101
List of graphs	105

Diagramförteckning

Diagram 2.1. Andel som arbetar heltid respektive deltid, fördelat på kön och ålder. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	20
Diagram 2.2. Andel som arbetar heltid respektive deltid, fördelat på kön och hushållstyp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	21
Diagram 2.3. Andel anställda respektive egna företagare, fördelat på kön, ålder och svensk/utländsk bakgrund. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	22
Diagram 2.4. Andel arbetare respektive tjänstemän, fördelat på kön, ålder och svensk/utländsk bakgrund. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	23
Diagram 2.5. Andel med fast respektive tidsbegränsad anställning, fördelat på kön, ålder, svensk/utländsk bakgrund och socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	24
Diagram 2.6. Andel män och kvinnor inom olika yrkesgrupper. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	25
Diagram 2.7. Andel män och kvinnor inom olika sektorer. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	26
Diagram 2.8. Andel män och kvinnor inom olika näringsgrenar. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	27
Diagram 3.1. Andel som vanligen arbetar enbart dagtid respektive andra tider än enbart dagtid, fördelat på kön, ålder, svensk/utländsk bakgrund och socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	30
Diagram 3.2. Andel som arbetar skift eller enligt schema, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	31
Diagram 3.3. Andel som arbetar på kvällstid, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	32
Diagram 3.4. Andel som arbetar natt, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	33

Diagram 3.5. Andel som haft besvär med sömnen de senaste två veckorna, fördelat på arbetstidens förläggning och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	34
Diagram 3.6. Andel som veckan innan intervjun arbetade tidig morgon, kväll, natt respektive helg, fördelat på kön. Anställda, 16–64 år, som arbetade veckan innan intervjun. 2010–11. Procent.....	36
Diagram 3.7. Andel som arbetade på obekväm arbetstid veckan innan intervjun, fördelat på kön, ålder och socioekonomisk indelning. Anställda, 16–64 år, som arbetade veckan innan intervjun. 2010–11. Procent.....	37
Diagram 3.8. Andel anställda som saknar inflytande över arbetstidens förläggning, fördelat på socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år som arbetade på obekväm arbetstid veckan innan intervjun. 2010–11. Procent	38
Diagram 3.9. Andel som arbetade övertid veckan innan intervjun, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Anställda, 16–64 år, som arbetade veckan innan intervjun. 2010–11. Procent.....	39
Diagram 3.10. Andel som har fasta respektive flexibla arbetstider, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	40
Diagram 3.11. Andel som saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och yrke. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	41
Diagram 3.12. Andel som tycker att deras nuvarande veckoarbetstid passar respektive inte passar, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning samt heltid och deltid. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	42
Diagram 3.13. Andel som tycker att deras nuvarande arbetstidsförläggning passar respektive inte passar, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning samt arbetstidens förläggning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	43
Diagram 3.14. Huvudsakligt skäl till deltid. Anställda, 16–64 år, som arbetar deltid. 2010–11. Procent.....	44
Diagram 3.15. Restid till och från arbetet per dag, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och region. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	45

Diagram 4.1. Andel som utför mycket upprepade och ensidiga rörelser i arbetet, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	48
Diagram 4.2. Andel som dagligen lyfter tungt i arbetet, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	49
Diagram 4.3. Andel som utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	50
Diagram 4.4. Andel som har svåra besvär respektive svår värk, fördelat på om man utför mycket upprepade och ensidiga rörelser i arbetet eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	51
Diagram 4.5. Andel som har svåra besvär respektive svår värk, fördelat på om man dagligen utför tunga lyft i arbetet eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	52
Diagram 4.6. Andel som har svåra besvär av långvarig sjukdom respektive svår värk, fördelat på kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	52
Diagram 4.7. Andel som exponeras för/besväras av olika fysiska arbetsmiljöfaktorer i arbetet, fördelat på kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	53
Diagram 4.8. Andel som råkat ut för något olycksfall i arbetet under de senaste tolv månaderna, fördelat på kön, ålder och socioekonomisk indelning. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	54
Diagram 4.9. Andel som bedömer att deras arbete är ganska/ mycket riskabelt, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	55
Diagram 4.10. Andel som tycker att deras arbete är alltför stillasittande, fördelat på kön, socioekonomisk indelning, sektor och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	56

Diagram 4.11. Andel som arbetar vid dator halva arbetstiden eller mer respektive besväras av för mycket arbete vid dator, fördelat på kön, socioekonomisk indelning, yrke och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	58
Diagram 4.12. Känsla på väg till jobbet, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	59
Diagram 4.13. Andel som upplever att deras arbete är jäktigt, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	60
Diagram 4.14. Andel med olika hälsobesvär, fördelat på upplevelse av om arbetet är jäktigt eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	61
Diagram 4.15. Andel som upplever att deras arbete är psykiskt ansträngande, fördelat på kön, sektor och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	62
Diagram 4.16. Andel med olika hälsobesvär, fördelat på upplevelse av om arbetet är psykiskt ansträngande eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	63
Diagram 4.17. Andel som upplever att deras arbete är enformigt, fördelat på kön, socioekonomisk indelning, sektor och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	64
Diagram 4.18. Andel som upplever olika typer av krav i arbetet, fördelat på kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	66
Diagram 4.19. Andel som de senaste två veckorna har haft besvär med sömnen, fördelat på krav i arbetet och kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	67
Diagram 4.20. Andel som har besvär av ångslan, oro eller ångest, fördelat på krav i arbetet och kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	68
Diagram 4.21. Andel som besväras av alltför mycket ensamarbete, fördelat på kön, socioekonomisk indelning samt näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	69
Diagram 4.22. Andel som anser sig ha stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	70

Diagram 4.23. Andel som saknar inflytande över olika aspekter på sitt arbete, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	72
Diagram 4.24. Andel med sömnbesvär de senaste två veckorna, fördelat på brist på inflytande i arbetet och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	73
Diagram 4.25. Andel som har besvär av ängslan, oro eller ångest, fördelat på brist på inflytande i arbetet och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	73
Diagram 4.26. Andel som får stöd och hjälp av arbetskamrater respektive närmaste chef, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	74
Diagram 4.27. Andel som tycker att sammanhållningen är god respektive att man kommer bra överens med överordnande på arbetsplatsen, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	75
Diagram 4.28. Andel som drar sig för att framföra kritiska synpunkter respektive tycker att det ofta förekommer bråk och konflikter på arbetsplatsen, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	76
Tabell 4.29. Andel som haft besvär med sömnen de senaste två veckorna, fördelat på stämningen på arbetsplatsen och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	77
Tabell 4.30. Andel som har besvär av ängslan, oro eller ångest, fördelat på stämningen på arbetsplatsen och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	78
Diagram 4.31. Andel som dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid, fördelat på kön och hemmaboende barn under 7 år. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	79
Diagram 4.32. Andel som dagligen har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrke. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	80
Diagram 4.33. Andel som har besvär av ängslan, oro, ångest, sömnproblem samt trötthet, fördelat på om man dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	81

Diagram 4.34. Andel som har besvär av ängslan, oro, ångest, sömnproblem samt trötthet, fördelat på om man dagligen har svårt att koppla bort arbetet på fritiden eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	82
Diagram 4.35. Andel som har kontaktats per telefon på fritiden om saker som rör arbetet varje vecka de senaste tolv månaderna, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrke. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	83
Diagram 4.36. Andel som har läst e-post på fritiden om saker som rör arbetet varje vecka de senaste tolv månaderna, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrke. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent.....	84
Diagram 4.37. Andel som har svårigheter att förena arbete med familj och fritid respektive svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig, fördelat på om man har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent	85
Diagram 4.38. Andel som uppger att det på arbetsplatsen förekommit uppsägningar, varsel eller utflyttning av verksamhet till annan ort de senaste tolv månaderna, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent	86
Diagram 4.39. Andel som anser sig lagom kvalificerade, överkvalificerade respektive behöver lära mer, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	87
Diagram 4.40. Andel som bedömer att de skulle respektive inte skulle kunna skaffa ett nytt, likvärdigt arbete utan att flytta, fördelat på kön, ålder och region. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.....	88

Sammanfattning

Denna rapport ger en bred belysning av sysselsättnings-, arbetstids- och arbetsmiljöförhållanden på den svenska arbetsmarknaden. Rapporten baseras på uppgifter från 2010–11 års Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Nedan ges en sammanfattning av resultaten fördelade på några olika redovisningsgrupper.

Kvinnor och män

Män arbetar heltid, övertid och natt i större utsträckning än kvinnor, medan kvinnor arbetar deltid, skift och kväll i större utsträckning än män.

Att ha ett arbete som innebär att man utför mycket upprepade och ensidiga rörelser är vanligare bland kvinnor än män. Att utsättas för kraftiga skakningar eller vibrationer i sitt arbete är vanligare bland män än kvinnor. Det är också en större andel män än kvinnor som har råkat ut för något olycksfall i arbetet.

Kvinnor upplever i högre utsträckning än män att deras arbete är jäktigt eller psykiskt ansträngande. Det är också vanligare bland kvinnor än män att i stort sett varje dag ha en känsla av att arbetet inte kan göras bra nog och att arbetet innebär att de dagligen möter starka känslor från andra.

Det är en högre andel män än kvinnor som upplever att sammanhållningen på deras arbetsplats är bra och att de kommer bra överens med sina överordnade. Det är vanligare att kvinnor än män upplever att det ofta förekommer bråk och konflikter på deras arbetsplats. Samtidigt drar sig kvinnor i större utsträckning än män för att framföra kritiska synpunkter på arbetsplatsen.

Män har i större utsträckning än kvinnor varit med om någon form av hot mot anställningstryggheten det senaste året, det vill säga att det på arbetsplatsen förekommit uppsägningar, varsel eller utflyttning av verksamhet till annan ort.

Att ha kontakt med arbetet på fritiden är vanligare bland män än kvinnor.

Yngre och äldre

Tidsbegränsade anställningar är vanligare bland yngre än äldre, liksom skiftarbete och arbete på kvällar och nätter. Det är också vanligare bland yngre än äldre att ha ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser eller att dagligen göra tunga lyft. Dessutom är det vanligare bland yngre att råka ut för olycksfall i arbetet. En högre andel yngre än äldre anser sig ha ett enformigt arbete. Det är också vanligare bland yngre än äldre att dra sig för att föra fram kritiska synpunkter på arbetsplatsen.

Äldre arbetar dagtid i större utsträckning än yngre och de är inte lika utsatta för olika fysiskt krävande arbetsmoment som yngre. Det är däremot en högre andel äldre än yngre som bedömer att de inte skulle kunna skaffa ett nytt likvärdigt jobb utan att flytta.

Arbetare, tjänstemän och egna företagare

Personer i arbetaryrken jobbar kväll, natt och skift i större utsträckning än personer i tjänstemannayrken. Att utföra olika fysiskt krävande arbetsmoment samt att besväras av olika fysiska arbetsmiljöfaktorer i omgivningen är vanligare bland arbetare. Dessutom är det vanligare bland arbetare att råka ut för arbetsolyckor. En högre andel arbetare än tjänstemän tycker att de har ett enformigt arbete och att de saknar inflytande över sin arbetssituation. Det är också vanligare att arbetare än tjänstemän drar sig för att framföra kritiska synpunkter på arbetsplatsen.

Tjänstemän arbetar övertid i större utsträckning än arbetare. Att ha ett stillasittande arbete och att arbeta vid dator är vanligare bland tjänstemän. Det är en större andel tjänstemän än arbetare som går till sitt arbete med övervägande positiva känslor och som upplever att de har stora möjligheter att lära sig nya saker på arbetet. Å andra sidan är det en högre andel tjänstemän än arbetare som tycker att de har ett jäktigt arbete och att de i stort sett dagligen har för lite tid för att hinna med sina arbetsuppgifter.

Även bland de egna företagarna är det en större andel som har positiva känslor när de är på väg till jobbet än bland arbetare. Däremot är det vanligare att de egna företagarna besväras av ensamarbete och har svårt att koppla bort arbetet på fritiden. De är också den grupp där störst andel har kontakt med arbetet på fritiden. De egna företagarna har i genomsnitt kortare restid till arbetet än arbetare och tjänstemän.

Näringsgren

Skiftarbete och arbete på kvällstid är vanligast inom vård och omsorg, transport samt hotell och restaurang. Att ha fasta arbetstider är vanligast inom transport, bygg, utbildning, vård och omsorg samt handel, medan flexibla arbetstider är vanligt inom bland annat information och kommunikation samt offentlig förvaltning.

Det är framför allt de som arbetar inom information och kommunikation, finansiell verksamhet och offentlig förvaltning som dels bedömer att deras arbete är alltför stillasittande, dels både arbetar vid dator minst hälften av arbetstiden och besväras av alltför mycket datorarbete. Även bland de som arbetar inom transport är det en förhållandevis stor andel som bedömer att deras arbete är alltför stillasittande.

De som arbetar inom transport är därtill den yrkesgrupp som i störst utsträckning tycker att deras arbete är enformigt och i lägst utsträckning anser att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. I denna yrkesgrupp återfinns också en förhållandevis stor andel som besväras av alltför mycket ensamarbete.

Att ha ett psykiskt ansträngande arbete är vanligast inom vård och omsorg samt utbildning. Vård och omsorg är dessutom den bransch där det är vanligast att man möter starka känslor från andra i sitt arbete. Inom utbildningsbranschen är det en jämförelsevis stor andel som upplever att de dagligen har för lite tid för att hinna med sina arbetsuppgifter eller som dagligen har en känsla av att arbetet aldrig kan göras bra nog.

Hälsa och arbetsmiljö

I rapporten beskrivs i vilken utsträckning olika hälsoaspekter, som svår värk, sömnbesvär och besvär av ängslan, oro eller ångest, förekommer inom olika grupper av förvärvsarbetande.

Svåra besvär av långvarig sjukdom eller svår värk är vanligare bland förvärvsarbetande som utför mycket upprepade och ensidiga rörelser, dagligen utför tunga lyft eller som utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet jämfört med dem som inte utsätts för dessa fysiska belastningar i sitt arbete.

Sömnbesvär är vanligare bland män som arbetar på andra tider än enbart dagtid, än bland män som vanligen arbetar på dagtid. Sömnbesvär, liksom besvär av ängslan, oro eller ångest, är också vanligare bland dem som tycker att de helt saknar inflytande över sin arbets-

situation, upplever att stämningen på arbetsplatsen är dålig eller som tycker att deras arbete är jäktigt eller psykiskt ansträngande. Sömnbesvär och besvär av ängslan, oro eller ångest rapporteras också i större utsträckning av anställda som upplever höga krav i arbetet, till exempel att de dagligen måste jobba mycket hårt, att arbetet dagligen kräver en för stor arbetsinsats eller dagligen har en känsla av att arbetet aldrig kan göras bra nog. Även de som har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga eller har svårt att förena arbete med familj och fritid har i större utsträckning än andra svarat att de har sömnbesvär och besvär av ängslan, oro eller ångest.

1. Inledning

Denna rapport ger en bred belysning av sysselsättnings-, arbetstids- och arbetsmiljöförhållanden på den svenska arbetsmarknaden. Rapporten baseras på uppgifter från 2010–11 års Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Undersökningen ger information om hur levnadsförhållanden ser ut bland olika grupper i det svenska samhället och behandlar områden som fritid, hälsa, sysselsättning, boende och trygghet.

I rapporten redovisas resultat för de frågor som ställs inom området sysselsättning, arbetstider och arbetsmiljö för personer i åldern 16–64 år som har förvärvsarbete som huvudsaklig sysselsättning. I rapporten beskrivs skillnader mellan olika grupper, exempelvis män och kvinnor, äldre och yngre samt arbetare, tjänstemän och egna företagare. I rapporttexten nämns enbart statistiskt signifikanta skillnader mellan olika grupper.

Dessutom beskrivs i rapporten i vilken utsträckning olika hälsoaspekter, som svår värk, sömnbesvär, trötthet och besvär av ångslan, oro eller ångest, förekommer inom olika grupper av förvärvsarbetande. Syftet är främst att beskriva skillnader mellan grupper som har olika fysisk och psykisk arbetsmiljö. Det är inte möjligt att dra några slutsatser om orsakssamband utifrån dessa beskrivningar.

På grund av omläggningar av undersökningen under åren 2006–2008 görs inga jämförelser över tid i denna rapport. Mer information om detta finns i kapitlet *Fakta om statistiken*.

Rapportens disposition

I kapitlet *Förvärvsarbetande* ges en översiktlig beskrivning av dem som har arbete som huvudsaklig sysselsättning. Här finns bland annat uppgifter om hur stor andel som jobbar heltid respektive deltid samt hur stor andel som är anställda respektive egna företagare.

Kapitlet *Arbetstider* behandlar bland annat arbetstidens förläggning, fasta och flexibla arbetstider samt restid till och från arbetet.

I *Arbetsmiljö* redovisas uppgifter om olika fysiska, psykosociala och arbetsmarknadsrelaterade arbetsmiljöfaktorer.

I *Fakta om statistiken* beskrivs undersökningens upplägg och hur statistiken framställs. Här finns också en beskrivning av de olika redovisningsgrupper som används i rapporten.

I rapporten presenteras ett urval av resultat i text och diagram. Tabeller med resultat för samtliga redovisningsgrupper, det vill säga kön, ålder, hushållstyp, bakgrund, utbildning, socioekonomisk grupp, yrke, sektor, näringsgren samt region finns i en separat tabellbilaga på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf) under rubriken "Publikationer".

2. Förvärsarbetande

I detta kapitel ges en översiktlig beskrivning av den grupp rapporten handlar om, personer i åldern 16–64 år som har förvärsarbete som huvudsaklig sysselsättning. Här finns bland annat uppgifter om hur stor andel som jobbar heltid respektive deltid samt hur stor andel som är anställda respektive egna företagare.

Arbete som huvudsaklig sysselsättning

Alla som deltar i Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) får en fråga om vad man har för huvudsaklig sysselsättning, till exempel arbete, studier, arbetssökande, pension eller något annat.

70 procent av befolkningen i åldern 16–64 år, eller cirka 4,2 miljoner personer, har förvärsarbete som huvudsaklig sysselsättning. Denna grupp benämns i rapporten förvärsarbetande. Andelen förvärsarbetande är något högre bland män än kvinnor, 73 jämfört med 67 procent. Den åldersgrupp som har den högsta andelen förvärsarbetande är personer i åldern 35–54 år, där 86 procent har förvärsarbete som huvudsaklig sysselsättning.

Heltid och deltid

81 procent av de förvärsarbetande arbetar heltid, det vill säga 35 timmar eller mer per vecka. Det är den sammanlagda arbetstiden per vecka som räknas, man kan till exempel ha två deltidsarbeten som summerar till heltid. Här finns stora skillnader mellan könen, 91 procent av de förvärsarbetande männen arbetar heltid jämfört med 70 procent av de förvärsarbetande kvinnorna.

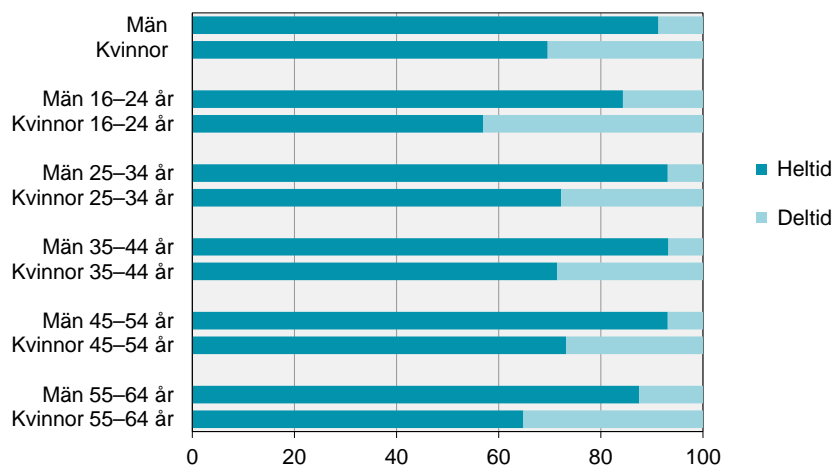
19 procent av de förvärsarbetande arbetar deltid, det vill säga mindre än 35 timmar per vecka. Det är främst kvinnor som deltidsarbetar, 30 procent av de förvärsarbetande kvinnorna jämfört med 9 procent av de förvärsarbetande männen. Det finns också en åldersdimension: deltidsarbete är vanligast bland de yngsta och de äldsta. I samtliga åldersgrupper är det genomgående en högre andel kvinnor än män som arbetar deltid.

Diagram 2.1.

Andel som arbetar heltid respektive deltid, fördelat på kön och ålder. Förvärsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 2.1.

Full-time and part-time workers respectively, by sex and age. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Veckoarbetstiden skiljer sig åt mellan personer i olika typer av hushåll. Män med barn arbetar heltid i större utsträckning än män som inte har barn, 94 jämfört med 89 procent. Bland kvinnor syns ingen statistiskt signifikant skillnad mellan dem som har respektive inte har barn när det gäller andelen heltidsarbetande. Men om man delar upp gruppen kvinnor med barn i sammanboende respektive ensamstående framträder en skillnad: heltidsarbete är vanligare bland ensamstående kvinnor med barn än bland sammanboende kvinnor med barn, 79 jämfört med 67 procent.

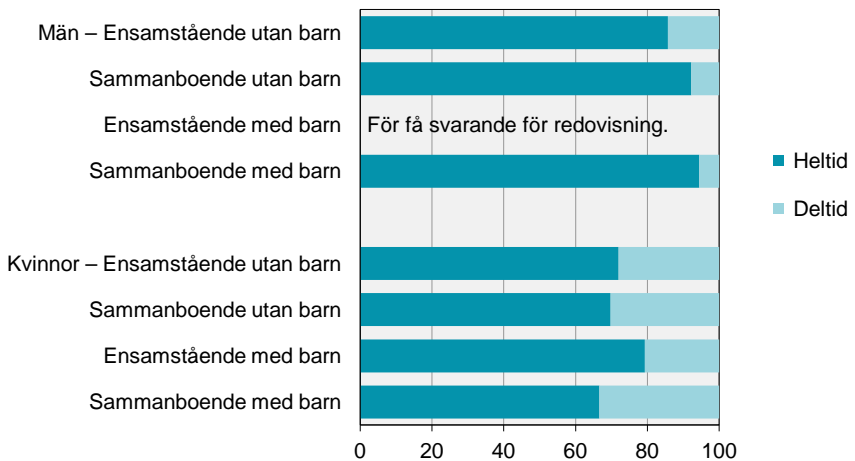
Motsvarande jämförelse mellan sammanboende och ensamstående män är inte möjlig att göra, eftersom gruppen ensamstående män med barn består av för få svarande för att kunna redovisas.

Diagram 2.2.

Andel som arbetar heltid respektive deltid, fördelat på kön och hushållstyp. Förvärsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 2.2.

Full-time and part-time workers respectively, by sex and type of household. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Not: Med barn avses här barn under 19 år som bor minst halva tiden i hushållet.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Anställda och egna företagare

90 procent av de förvärsarbetande är anställda och 10 procent är egna företagare. Här finns skillnader både när det gäller kön, ålder och bakgrund. Andelen egenföretagare är högre bland män och äldre än bland kvinnor och yngre. Det är också en något högre andel egenföretagare bland personer med utländsk än svensk bakgrund.

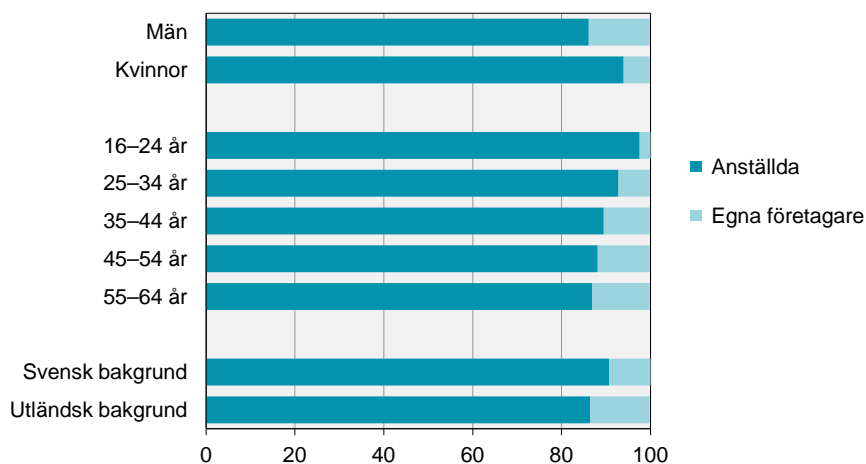
Diagram 2.3.

Andel anställda respektive egna företagare, fördelat på kön, ålder och svensk/utländsk bakgrund. Förvärsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Procent

Figure 2.3.

Employed and self-employed persons, by sex, age and Swedish/foreign background. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Arbetare och tjänstemän

Anställda kan delas in i de socioekonomiska grupperna arbetare och tjänstemän. Till kategorin "arbetare" förs yrken som normalt är organiserade inom LO, medan övriga anställda förs till gruppen "tjänstemän". Därefter klassificeras undergrupper baserade på yrkets krav på utbildning och erfarenhet. Mer information om den socioekonomiska indelningen finns i kapitlet *Fakta om statistiken*, sist i rapporten.

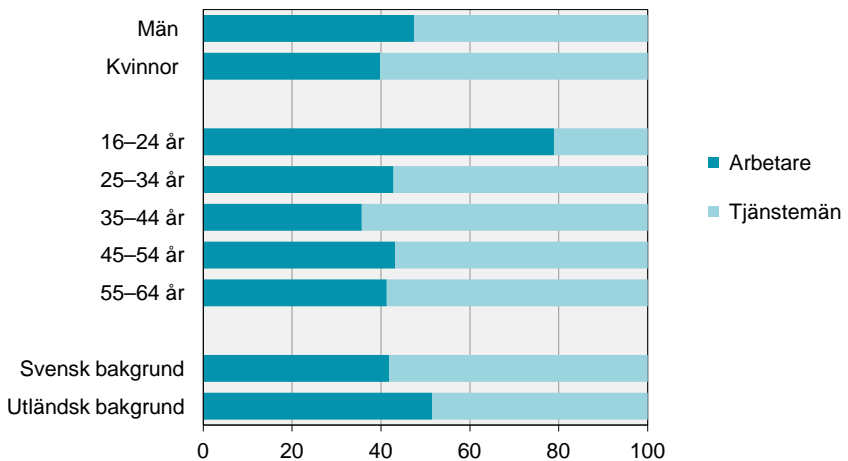
56 procent av de anställda arbetar inom tjänstemannayrken, medan 44 procent har arbetaryrken. Andelen tjänstemän är högre bland kvinnor än män, framför allt bland tjänstemän på lägre och mellan-nivå.

Andelen arbetare är högre bland män än kvinnor, framför allt bland facklärd arbetare. Tittar man på ålder finns den högsta andelen arbetare bland de yngre: 79 procent av de förvärsarbetande 16–24-åringarna har ett arbetaryrke. Det är också en högre andel arbetare bland personer med utländsk än svensk bakgrund, 52 jämfört med 42 procent.

Diagram 2.4.

Andel arbetare respektive tjänstemän, fördelat på kön, ålder och svensk/utländsk bakgrund. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent
Figure 2.4.

Blue collar and white collar workers, by sex, age and Swedish/foreign background. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Fast eller tidsbegränsad anställning

De allra flesta anställda, 88 procent, har en fast anställning medan 12 procent har en tidsbegränsad anställning. Med tidsbegränsad anställning menas att man har arbetet under en viss begränsad tid, till exempel vikariat, provanställning eller projektanställning.

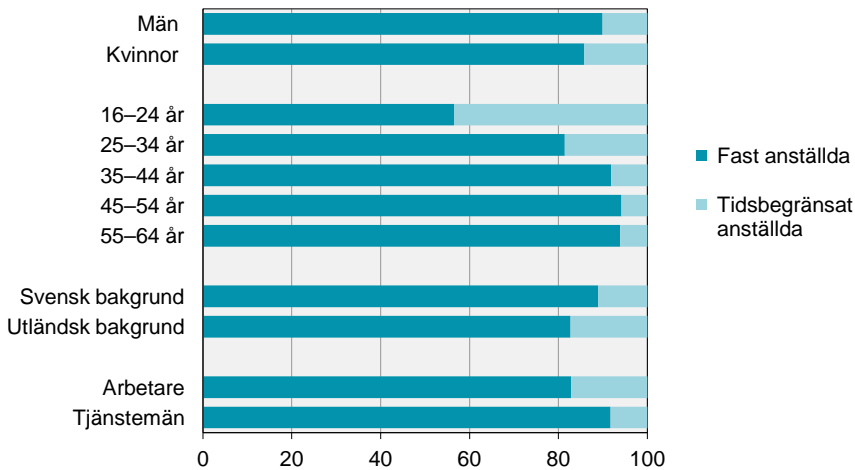
Det är en högre andel kvinnor än män som har en tidsbegränsad anställning, 14 jämfört med 10 procent. Utifrån ålder är tidsbegränsade anställningar vanligast bland de yngre: 44 procent av 16–24-åringarna har en tidsbegränsad anställning, jämfört med till exempel 9. Andelen tidsbegränsat anställda är högre bland personer med utländsk än svensk bakgrund, liksom bland arbetare än tjänstemän.

Diagram 2.5.

Andel med fast respektive tidsbegränsad anställning, fördelat på kön, ålder, svensk/utländsk bakgrund och socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 2.5.

Permanent versus temporary employment, by sex, age, Swedish/foreign background and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years. 2010–11. Per cent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Yrke, sektor och näringsgren

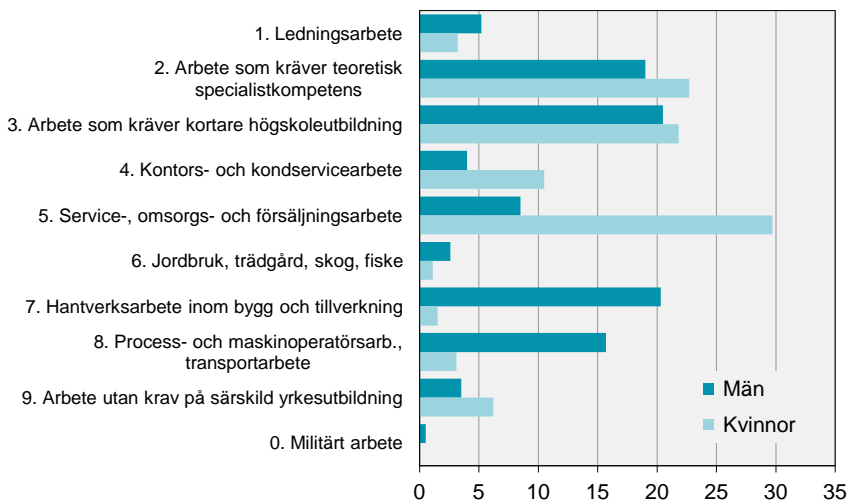
Kvinnor och män arbetar i stor utsträckning inom olika delar av arbetsmarknaden. Exempel på mansdominerade yrkesgrupper är hantverks-, byggnads- och tillverkningsarbete, process- och maskinoperatörsarbete samt transport. Exempel på yrkesgrupper där kvinnorna dominerar är service-, omsorgs- och försäljningsarbete samt kontors- och kundservicearbete. En mer jämn könsfördelning finns inom arbete som kräver teoretisk specialistkompetens och arbete som kräver kortare högskoleutbildning.

Diagram 2.6.

Andel män och kvinnor inom olika yrkesgrupper. Förvärsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 2.6.

Men and women in different occupational groups. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

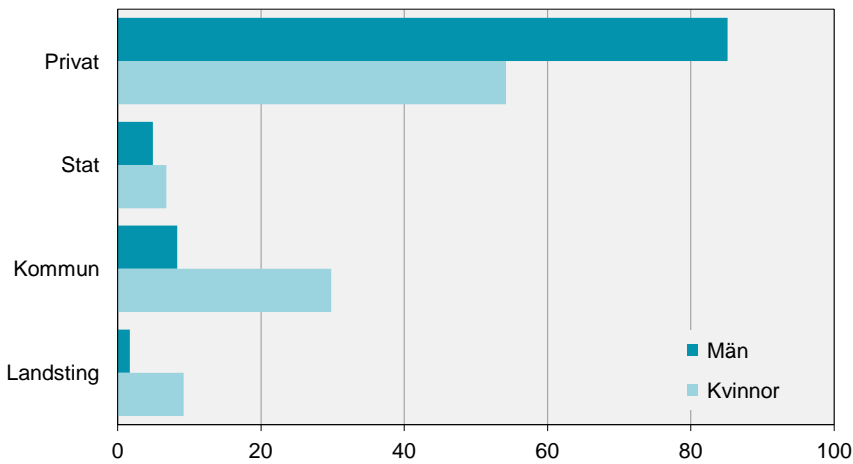
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Även när det gäller sektor finns det tydliga skillnader mellan män och kvinnor. Män arbetar i större utsträckning än kvinnor inom den privata sektorn, 85 jämfört med 54 procent. Inom stat, kommun och landsting är förhållandet det omvända, där arbetar en högre andel kvinnor än män.

Diagram 2.7.
Andel män och kvinnor inom olika sektorer. Förvärsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 2.7.

Men and women in different sectors. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

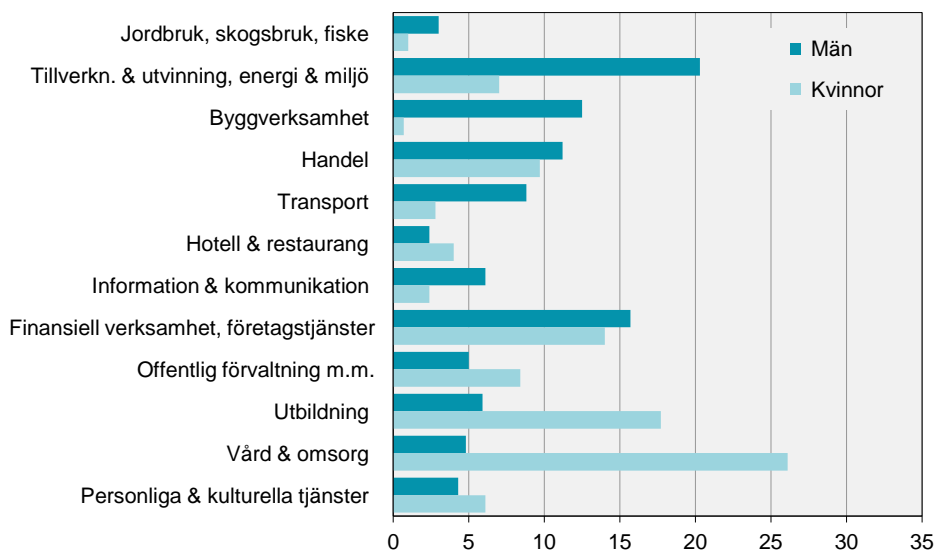
Det finns också skillnader mellan män och kvinnor när det gäller inom vilka näringsgrenar man arbetar. Inom tillverkning och utvinning, bygg och transport arbetar en högre andel män än kvinnor. Inom vård, omsorg och utbildning är förhållandet det omvända.

Diagram 2.8.

Andel män och kvinnor inom olika näringsgrenar. Förvärsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 2.8.

Men and women in different industries. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

3. Arbetstider

Arbetstidens längd och förläggning regleras i arbetstidslagen. Lagen innehåller bland annat bestämmelser om genomsnittlig veckoarbetstid, nattarbete och övertidsarbete. Arbetstidens förläggning och vårt eget inflytande över arbetstiden är viktiga delar av arbetsmiljön och spelar därmed en stor roll för vårt välbefinnande. Forskning kring arbetstid och hälsa visar till exempel att skift- och nattarbete kan kopplas till sömnproblem och ökad risk för arbetsolyckor. Studier visar också att en hög grad av eget inflytande över arbetstiden kan ha positiva hälsoeffekter och ge en bättre balans mellan arbete och privatliv. (Kecklund & Ingre & Åkerstedt 2010, s. 8–9).

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULE/SILC) omfattade åren 2010–11 frågor om arbetstidens förläggning, övertidsarbete, möjlighet till flexitid, inflytande över arbetstidens förläggning, önskemål kring arbetstider, skäl till deltid samt restid till och från arbetet. Merparten av de frågor som redovisas i detta kapitel avser anställda. Undantaget är frågan om restid som avser samtliga förvärvsarbetande, det vill säga både anställda och egna företagare.

Arbetstidens förläggning

De anställda har fått frågor dels om hur deras arbetstid är förlagd vanligen och dels hur arbetstiden var förlagd veckan innan intervjun.

Vanlig arbetstidsförläggning

Två av tre anställda arbetar vanligen enbart dagtid. Med dagtid avses här klockan 06:00 till 18:00. Dagtidsarbete är vanligare bland äldre och tjänstemän än bland yngre och arbetare.

En av tre anställda arbetar vanligen på andra tider än enbart dagtid, det vill säga kväll och/eller natt. Arbete på andra tider än dagtid är vanligast bland de yngre. Det gäller framför allt yngre kvinnor: 54 procent av de anställda kvinnorna i åldern 16–24 år arbetar vanligen på andra tider än enbart dagtid.

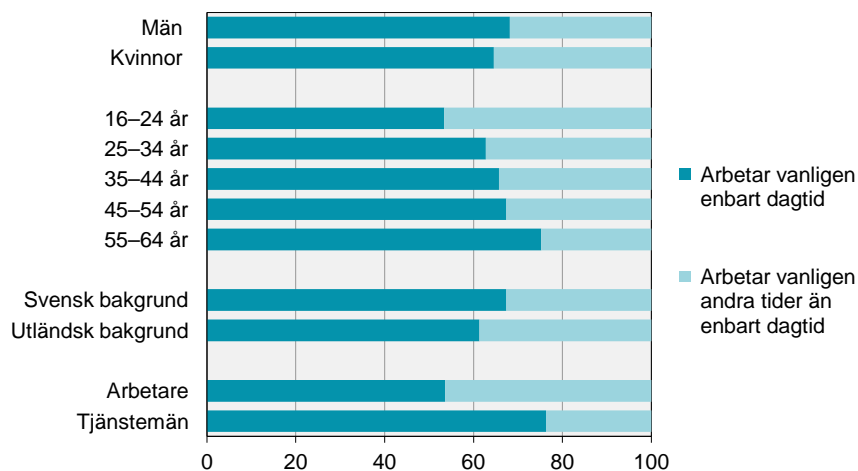
Att arbeta på andra tider än enbart dagtid är vanligare bland personer med utländsk än svensk bakgrund, 39 jämfört med 33 procent. Det är också vanligare bland arbetare än tjänstemän, 46 jämfört med 24 procent. Största andelen finns bland kvinnor i arbetaryrken, där över hälften, 54 procent, arbetar på andra tider än enbart dagtid.

Diagram 3.1.

Andel som vanligen arbetar enbart dagtid respektive andra tider än enbart dagtid, fördelat på kön, ålder, svensk/utländsk bakgrund och socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.1.

Persons who work only daytime and those who work at times other than daytime, by sex, age, Swedish/foreign background and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Kväll, natt och skift

De anställda som har svarat att de inte arbetar enbart dagtid har fått frågor om de arbetar skift samt om de arbetar något på kvällar eller nätter.

En av fyra anställda, cirka 890 000 personer, arbetar skift eller efter någon typ av schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet. Skiftarbete är vanligare bland kvinnor och yngre än bland män och äldre. Bland kvinnor i åldern 16–24 år arbetar 42 procent skift eller schema.

Skiftarbete är vanligare bland arbetare än tjänstemän, 37 jämfört med 14 procent. Största andelen skiftarbetare finns bland kvinnor i arbetaryrken, där 44 procent arbetar skift.

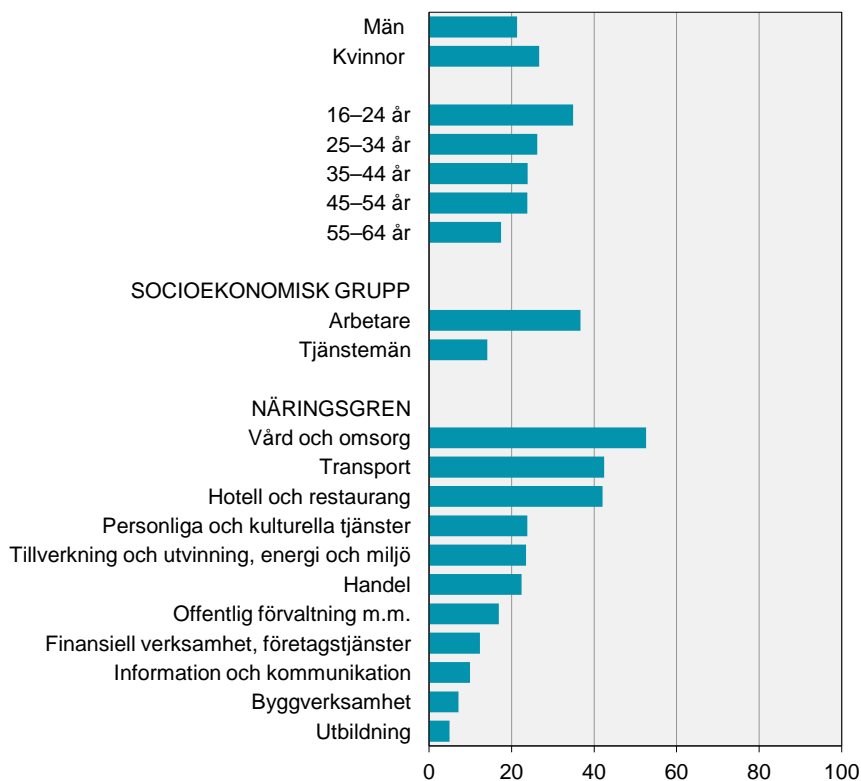
De näringsgrenar som har högst andel skiftarbetare är vård och omsorg, transport samt hotell och restaurang.

Diagram 3.2.

Andel som arbetar skift eller enligt schema, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.2.

Persons who work shifts or according to a fixed schedule, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

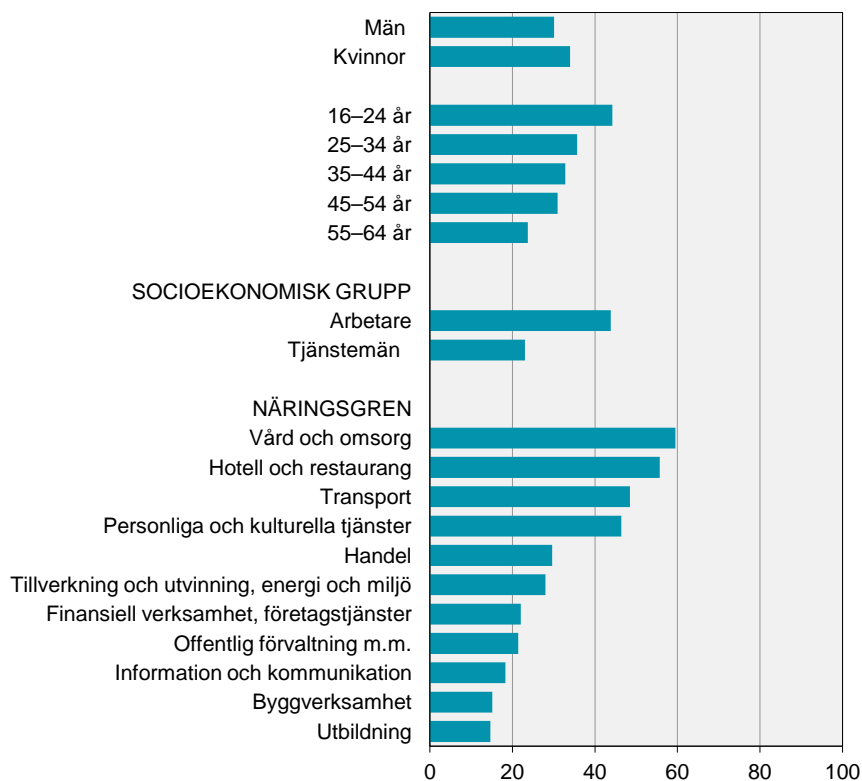
32 procent av de anställda, cirka 1,2 miljoner personer, arbetar på kvällstid. Att arbeta på kvällstid innebär här att arbeta hela eller del av tiden mellan klockan 18.00 och 22.00. Kvällsarbete är vanligare bland kvinnor, yngre och arbetare än bland män, äldre och tjänstemän. De näringsgrenar där kvällsarbete är vanligast är vård och omsorg, hotell och restaurang, transport samt personliga och kulturella tjänster.

Diagram 3.3.

Andel som arbetar på kvällstid, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.3.

Persons who work evenings, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

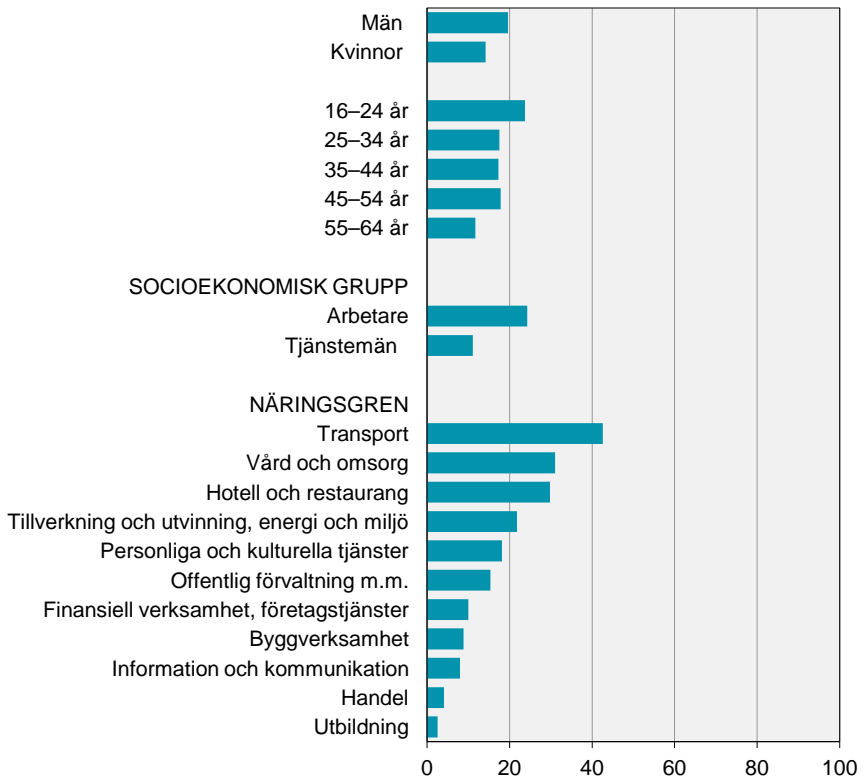
17 procent av de anställda, cirka 630 000 personer, arbetar natt. Att arbeta natt innebär här att arbeta hela eller del av tiden mellan klockan 22.00 och 06.00. Nattarbete är vanligare bland män, yngre och arbetare än bland kvinnor, äldre och tjänstemän. Transport, vård och omsorg samt hotell och restaurang är exempel på näringsgrenar där nattarbete är vanligt.

Diagram 3.4.

Andel som arbetar natt, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.4.

Persons who work nights, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Arbetstidens förläggning och sömnbesvär

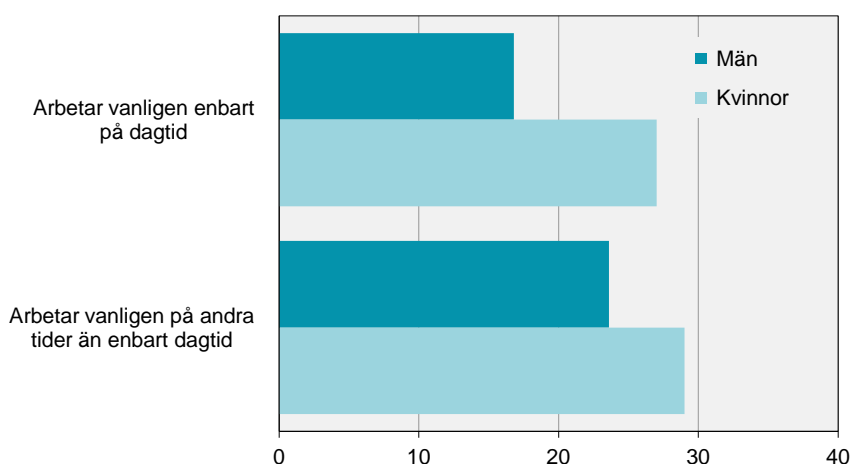
Män som vanligen arbetar på andra tider än enbart dagtid uppger i högre utsträckning att de har besvär med sömnen än män som vanligen jobbar enbart dagtid, 24 jämfört med 17 procent.

För kvinnor är mönstret inte lika tydligt. Det är en högre andel kvinnor än män som har besvär med sömnen, men kvinnorna ligger på ungefär samma nivå när det gäller sömnproblem oavsett vilken arbetstidsförläggning de har.

Diagram 3.5.

Andel som haft besvär med sömnen de senaste två veckorna, fördelat på arbetstidens förläggning och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.5. Persons who have had sleeping problems over the last two weeks, by working time arrangement and sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Arbetstidens förläggning veckan innan intervjun

För att fånga in förekomst av obekväma arbetstider har anställda som arbetade veckan innan intervjun fått frågor om hur deras arbetstid var förlagd just den veckan: om de arbetade någon tidig morgon (mellan kl 5 och 7), någon kväll (mellan kl 18 och 22), någon natt (mellan kl 22 och 5) eller om de arbetade på lördagen eller söndagen. Ett arbetspass kan sträcka sig över flera delar av dygnet, exempelvis räknas ett arbetspass klockan 23.00–07.00 som både natt och tidig morgon.

26 procent av de anställda arbetade minst en tidig morgon veckan innan intervjun och 12 procent arbetade tidig morgon varje arbetsdag. Morgonarbete är vanligare bland män och arbetare än bland kvinnor och tjänstemän. Högst andel morgonarbetare, 57 procent, finns inom transportnäringen.

40 procent arbetade minst en kväll veckan före intervjun och 7 procent arbetade kväll varje arbetsdag. Högst andel kvällsarbetare, 58 procent, finns inom vård och omsorg.

11 procent arbetade minst en natt veckan innan intervjun och 4 procent arbetade natt varje arbetsdag. Högst andel nattarbetare finns inom transportsektorn samt vård och omsorg, 28 respektive 21 procent.

21 procent av de anställda arbetade på helgen. Störst andel helgarbetare finns inom vård och omsorg, handel, personliga och kulturella tjänster samt transport, där mellan 28 och 33 procent arbetade helg.

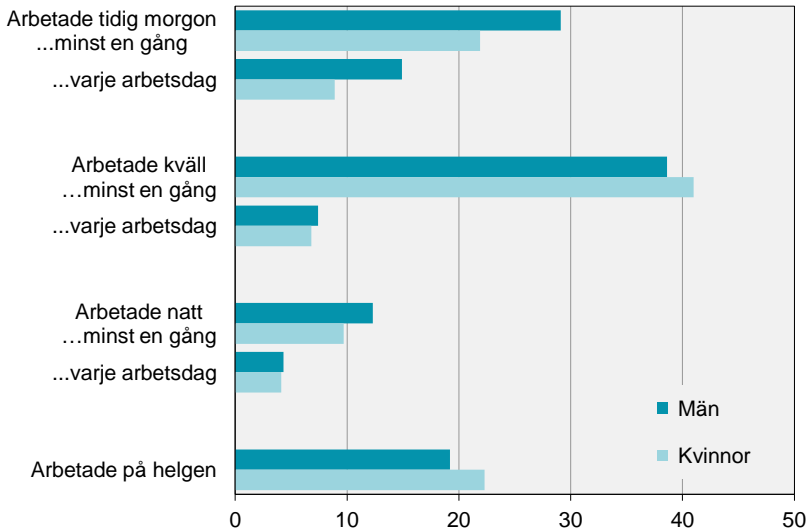
Arbete på kväll, natt och helg är vanligare bland yngre och arbetare än bland äldre och tjänstemän.

Diagram 3.6.

Andel som veckan innan intervjun arbetade tidig morgon, kväll, natt respektive helg, fördelat på kön. Anställda, 16–64 år, som arbetade veckan innan intervjun. 2010–11. Procent

Figure 3.6.

Persons who worked early in the morning, in the evening, at night or at the weekend the week before the interview, by sex. Employees, 16–64 years, who worked the week before the interview. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

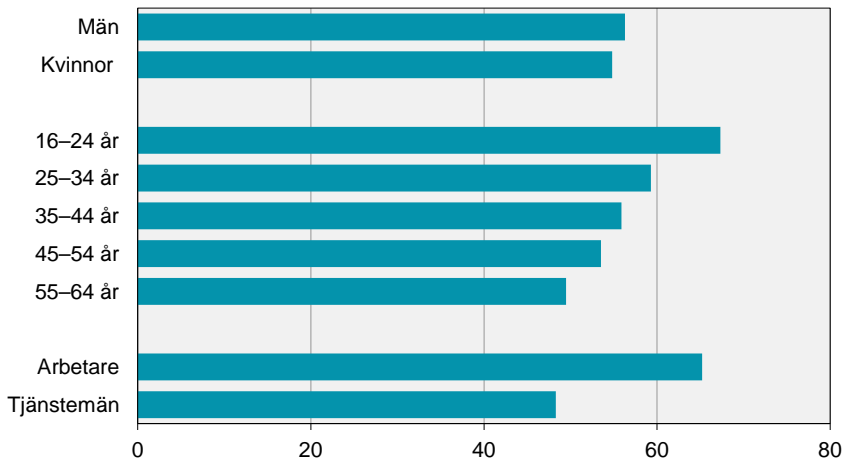
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Sammantaget hade mer än hälften av de anställda, 56 procent, arbetat på obekväma arbetstider veckan innan intervjun, det vill säga arbetat tidigt på morgonen, på kvällen, på natten eller på helgen. Att arbeta på obekväma tider är vanligare bland yngre än äldre.

Diagram 3.7.

Andel som arbetade på obekväma arbetstider veckan innan intervjun, fördelat på kön, ålder och socioekonomisk indelning. Anställda, 16–64 år, som arbetade veckan innan intervjun. 2010–11. Procent
Figure 3.7.

Persons who worked inconvenient hours the week before the interview, by sex, age and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years, who worked the week before the interview. 2010–11. Percent

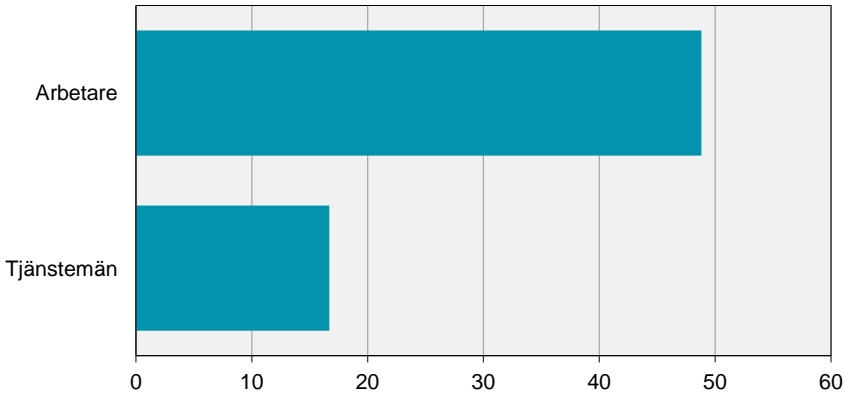

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).
 Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Obekväma arbetstider är vanligare bland arbetare än tjänstemän: 65 procent av arbetarna hade arbetat på obekväma arbetstider någon gång veckan före intervjun, jämfört med 48 procent av tjänstemännen. Arbetare och tjänstemän har dessutom något olika förutsättningar när det gäller möjlighet att själv påverka arbetstidens förläggning. Bland arbetare med obekväma arbetstider uppger 49 procent att de saknar inflytande över arbetstidens förläggning, jämfört med 17 procent bland tjänstemännen. Arbeta på obekväma tider kan därmed tänkas ha olika betydelse för arbetare och tjänstemän, beroende på i vilken grad arbetstidens förläggning är självvald.

Diagram 3.8.
Andel anställda som saknar inflytande över arbetstidens förläggning, fördelat på socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år som arbetade på obekvämt arbetstid veckan innan intervjun. 2010–11. Procent

Figure 3.8.
Persons who have no influence over how their working hours are planned, by socioeconomic classification. Employees 16–64 years who worked inconvenient hours the week before the interview. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC)

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Övertidsarbete

De anställda som arbetade veckan innan intervjun fick också några frågor om övertidsarbete. Frågorna gällde om de hade arbetat över föregående vecka och i så fall hur många timmar de arbetat över. 27 procent av de anställda arbetade övertid veckan innan intervjun och för 7 procent omfattade övertiden 8 timmar eller mer.

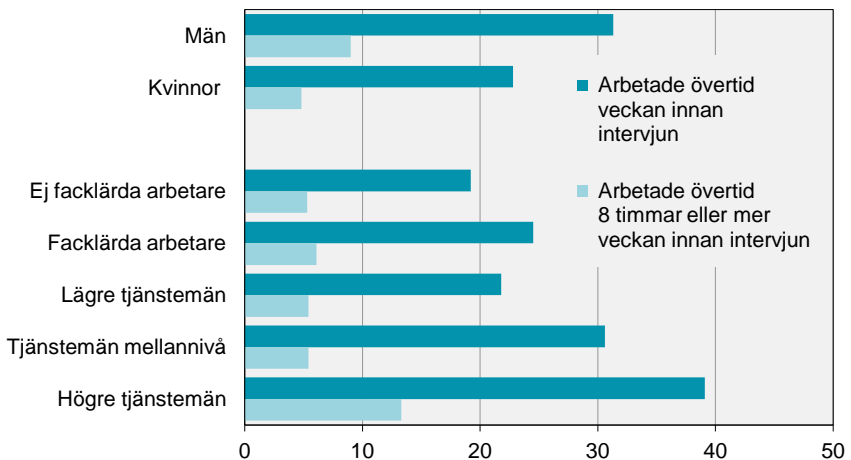
Övertidsarbete är vanligare bland män än kvinnor, 31 jämfört med 23 procent. Störst andel övertidsarbetande finns bland högre tjänstemän där 39 procent arbetade över veckan innan intervjun.

Diagram 3.9.

Andel som arbetade övertid veckan innan intervjun, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Anställda, 16–64 år, som arbetade veckan innan intervjun. 2010–11. Procent

Figure 3.9.

Persons who worked overtime the week before the interview, by sex and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years, who worked the week before the interview. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Fasta eller flexibla arbetstider

På frågan om man har fasta arbetstider eller om man kan komma och gå vid olika tider, till exempel flexa, svarar drygt hälften av de anställda, motsvarande cirka 1,9 miljoner personer, att de har fasta arbetstider och därmed inte har möjlighet att flexa. Yngre har fasta arbetstider i högre utsträckning än äldre. Det är också stor skillnad

mellan arbetare och tjänstemän: 78 procent av arbetarna har fasta arbetstider, jämfört med 32 procent av tjänstemännen.

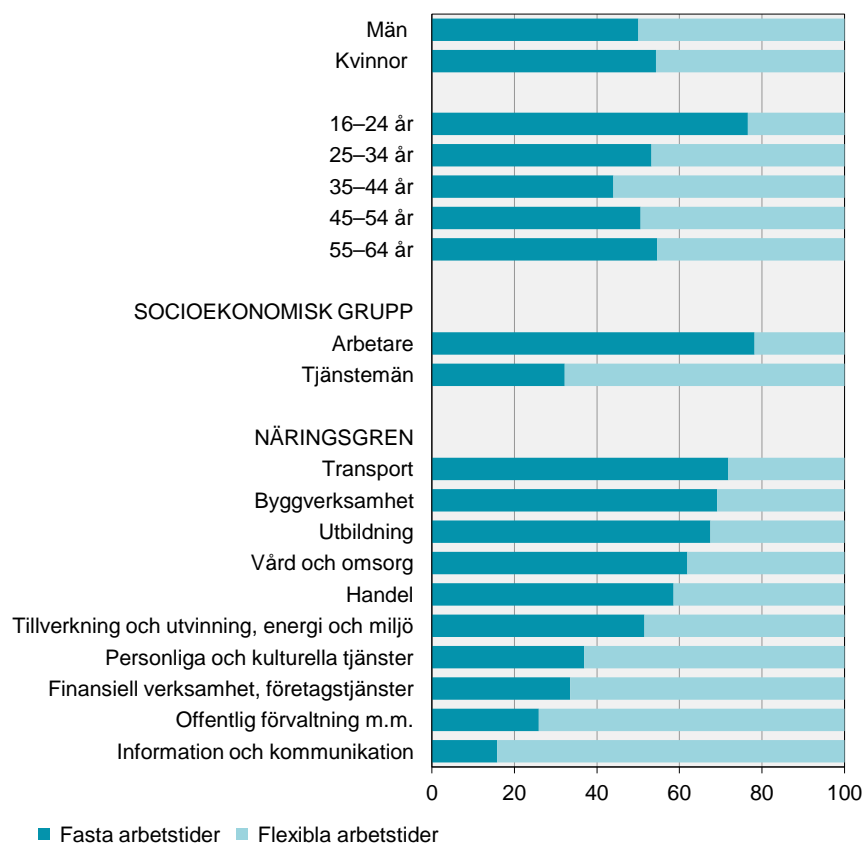
Fasta arbetstider är vanligast inom transport, bygg, utbildning, vård och omsorg samt handel. Flexibla arbetstider är vanligast inom information och kommunikation, offentlig förvaltning, finansiell verksamhet samt personliga och kulturella tjänster.

Diagram 3.10.

Andel som har fasta respektive flexibla arbetstider, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och näringsgren. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.10.

Persons with fixed or flexible working hours, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Inflytande över arbetstidens förläggning

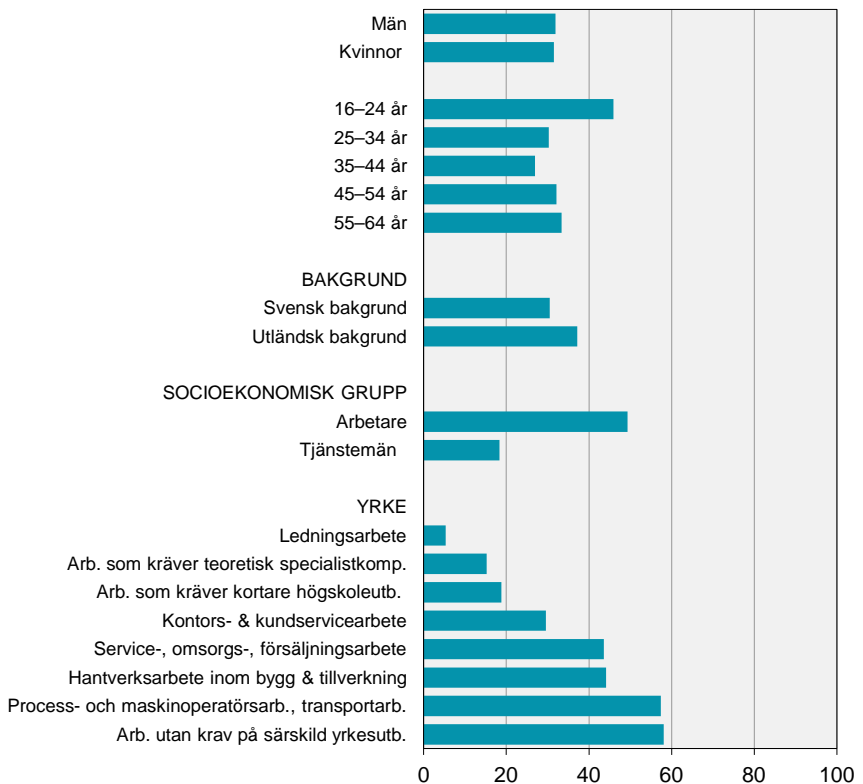
Nästan en av tre anställda uppger att de saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid. Det motsvarar cirka 1,2 miljoner personer. Andelen är högre bland yngre och arbetare än bland äldre och tjänstemän. Personer med utländsk bakgrund upplever att de saknar inflytande i högre grad än personer med svensk bakgrund. De yrkesgrupper där störst andel saknar inflytande över arbetstidens förläggning är process- och maskinoperatörsarbete, transportarbete samt arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning, där 57–58 procent uppger att de saknar inflytande.

Diagram 3.11.

Andel som saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och yrke. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 3.11.

Persons who have no influence over the planning of their working hours, by sex, age, socioeconomic classification and occupation. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Önskemål kring veckoarbetstid

På frågan om man tycker att nuvarande veckoarbetstid passar svarar 78 procent av de anställda ja. En större andel män än kvinnor tycker att veckoarbetstiden passar, 82 jämfört med 75 procent.

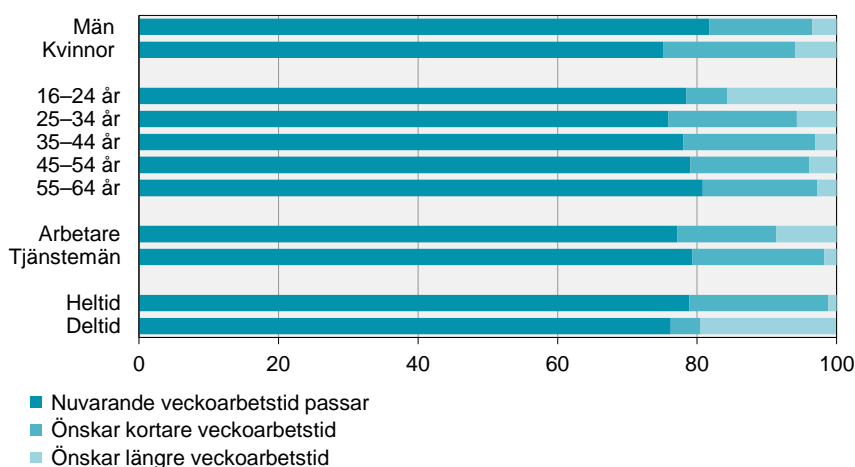
17 procent av de anställda, cirka 630 000 personer, skulle vilja ha kortare veckoarbetstid. Det är något vanligare bland tjänstemän än arbetare, 19 jämfört med 14 procent. Bland anställda som jobbar heltid önskar 20 procent kortare arbetstid, jämfört med 4 procent bland dem som jobbar deltid.

5 procent av de anställda, cirka 180 000 personer, skulle vilja ha längre veckoarbetstid. Längre veckoarbetstid önskas främst av de yngre, 16 procent av 16–24-åringarna. En högre andel arbetare än tjänstemän önskar längre arbetstid, 9 jämfört med 2 procent. Bland anställda som arbetar deltid önskar 19 procent längre arbetstid, jämfört med 1 procent av dem som arbetar heltid.

Diagram 3.12.

Andel som tycker att deras nuvarande veckoarbetstid passar respektive inte passar, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning samt heltid och deltid. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent
Figure 3.12.

Persons who feel their current weekly working hours suit them/don't suit them, by sex, age, socioeconomic classification and full-time and part-time work. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Önskemål kring förläggning av arbetstid

På frågan om man tycker att den vanliga förläggningen av ens arbetstider passar svarar 89 procent av de anställda ja. Andelen som är nöjda med arbetstidens förläggning är något högre bland män, äldre och tjänstemän än bland kvinnor, yngre och arbetare.

Om man grupperar de anställda efter om de vanligen arbetar enbart på dagtid eller inte, framkommer ytterligare skillnader. Bland anställda som vanligen arbetar enbart på dagtid tycker 95 procent att den vanliga förläggningen av arbetstiden passar, jämfört med 78 procent bland anställda som arbetar på andra tider än enbart dagtid.

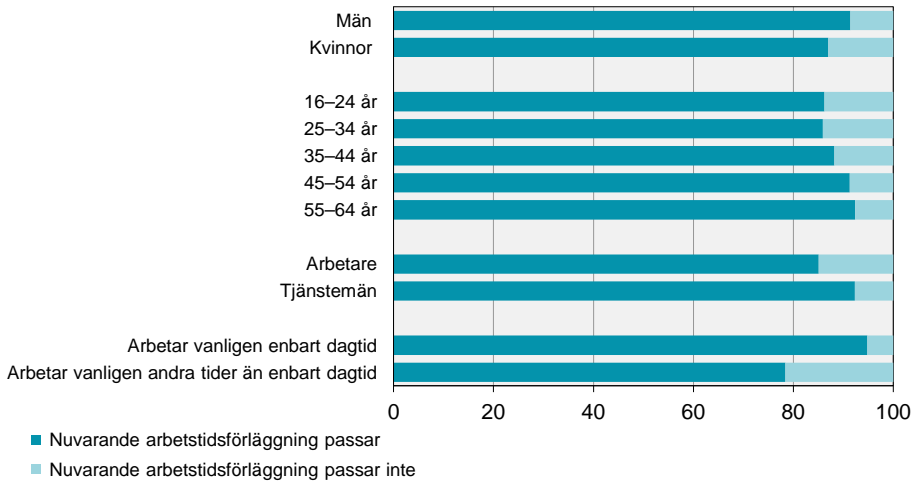
Diagram 3.13.

Andel som tycker att deras nuvarande arbetstidsförläggning passar respektive inte passar, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning samt arbetstidens förläggning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

2010–11. Procent

Figure 3.13.

Persons who feel their current work schedule suits them/doesn't suit them, by sex, age, socioeconomic classification and distribution of working hours. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

11 procent av de anställda tycker inte att den vanliga förläggningen av deras arbetstider passar. Dessa personer har fått en fråga om det huvudsakliga skälet till att man önskar andra tider. Det vanligaste skälet är att man vill ha mer tid till familjen. Andra vanliga skäl är att man inte orkar med obekvämt arbetstid samt att arbetstiden är alltför oregelbunden.

Skäl till deltid

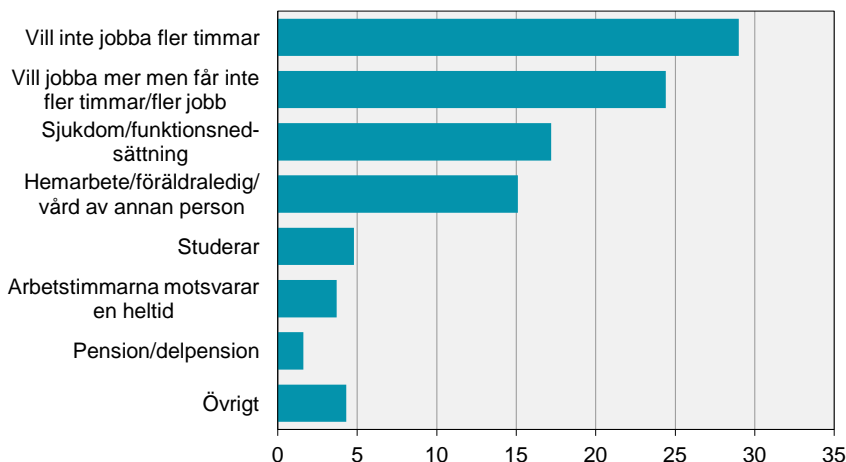
Anställda som arbetar deltid, det vill säga mindre än 35 timmar per vecka sammanlagt i ett eller flera jobb, får en fråga om vad som är det huvudsakliga skälet till att de arbetar deltid. De vanligaste skälen är att man *inte vill* jobba fler timmar respektive att man *vill* arbeta mer men inte får fler timmar eller ytterligare jobb. Andra vanliga skäl till att arbeta deltid är egen sjukdom eller funktionsnedsättning samt hemarbete eller att man tar hand om barn eller annan person.

Eftersom gruppen män som arbetar deltid består av få svarande är det svårt att dra slutsatser när det gäller skillnader mellan män och kvinnor. Däremot kan man se skillnader mellan olika åldersgrupper. Bland 16–24-åringarna är det vanligaste skälet till deltid att man vill jobba mer men man får inte fler timmar eller ytterligare jobb. I åldersgruppen 35–44 år är de vanligaste skälen hemarbete eller att man tar hand om barn eller annan person, samt att man inte vill jobba fler timmar. Bland 55–64-åringarna är de vanligaste skälen till deltid att man inte vill jobba fler timmar samt egen sjukdom eller funktionsnedsättning.

Diagram 3.14.
Huvudsakligt skäl till deltid. Anställda, 16–64 år, som arbetar deltid. 2010–11. Procent

Figure 3.14.

Main reason for working part-time. Employees, 16–64 years, who work part-time. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Restid till och från arbetet

De förvärvsarbetande har fått frågor om hur lång tid det brukar ta för dem att ta sig till och från sin arbetsplats. Nästan hälften av de förvärvsarbetande har en sammanlagd restid till och från arbetet per dag om 30 minuter eller mindre. 31 procent har en restid tur och retur på mellan 31 och 60 minuter och 23 procent har en restid längre än en timme. Här finns det skillnader mellan olika socioekonomiska grupper och mellan olika delar av landet.

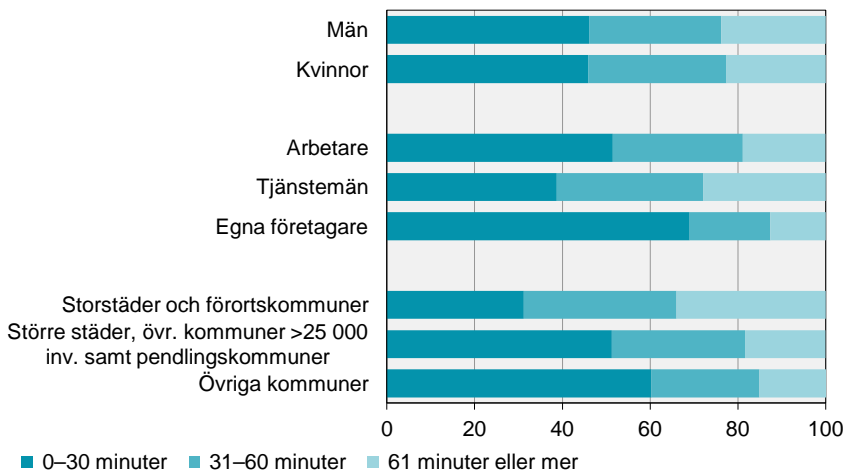
Tittar man på den socioekonomiska indelningen ser man att egenföretagarna har kortast restid, därefter kommer arbetarna och längst restid har tjänstemännen. Till exempel har 69 procent av egenföretagarna en sammanlagd restid per dag upp till 30 minuter, jämfört med 52 procent av arbetarna och 39 procent av tjänstemännen.

Utifrån den regionala indelningen ser man att förvärvsarbetande i storstadsregioner har längre restid till jobbet än man har i övriga delar av landet. Till exempel har 34 procent av de förvärvsarbetande i storstadsregionerna en sammanlagd restid på mer än en timme varje arbetsdag, jämfört med 17 procent i övriga delar av landet.

Diagram 3.15.

Restid till och från arbetet per dag, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och region. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent
Figure 3.15.

Travel time to and from work per day, by sex, socioeconomic classification and region. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

4. Arbetsmiljö

Med arbetsmiljö avses förhållandena på en arbetsplats, till exempel fysiska, psykosociala och organisatoriska förhållanden. Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsmiljön vara sund och säker och man ska sträva efter att ordna arbetet så att arbetstagaren själv kan påverka sin arbetssituation.

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULE/SILC) ger en bred bild av arbetsmiljöförhållanden i Sverige. I detta kapitel redovisas uppgifter om olika fysiska, psykosociala samt arbetsmarknadsrelaterade arbetsmiljöfaktorer. Merparten av de frågor som redovisas i kapitlet avser samtliga förvärvsarbetande, det vill säga både anställda och egenföretagare. Vissa frågor har dock enbart ställts till anställda, det gäller frågorna om inflytande i arbetet, stöd och hjälp på arbetsplatsen, stämningen på arbetsplatsen samt frågor om olika arbetsmarknadsrelaterade faktorer.

Att mäta arbetsmiljö

Arbetsmiljö kan mätas på olika sätt och med olika syften. I ULF/SILC ligger betoningen på intervjupersonens *egen uppfattning* om sina arbetsplatsförhållanden. Till exempel när det gäller tunga lyft och buller så vill vi veta om personen i sitt arbete behöver göra vad som för dem är tunga lyft, eller om man utsätts för vad man själv uppfattar som buller. Här gäller ingen specifik gräns i kilo eller decibel, utan den egna uppfattningen.

Den fysiska arbetsmiljön

En viktig del av arbetsmiljön är den fysiska miljön. I vårt arbete påverkas vi av en rad fysiska arbetsmiljöfaktorer och forskning visar att de kan utgöra hälsorisker. Fysisk belastning i arbetet kan till exempel ge upphov till eller försämra redan befintliga sjukdomar och besvär. Brist på fysisk aktivitet, stillasittande, kan också ha en negativ inverkan på hälsan. (Lindberg & Vingård 2012, s. 11, 38.) Nedan redovisas bland annat uppgifter om olika fysiskt krävande arbetsmoment, olycksfall i arbetet, stillasittande samt datorarbete.

Fysiskt krävande arbetsmoment

Exempel på fysiskt krävande arbetsmoment är upprepade och ensidiga rörelser, tunga lyft eller kraftiga skakningar eller vibrationer.

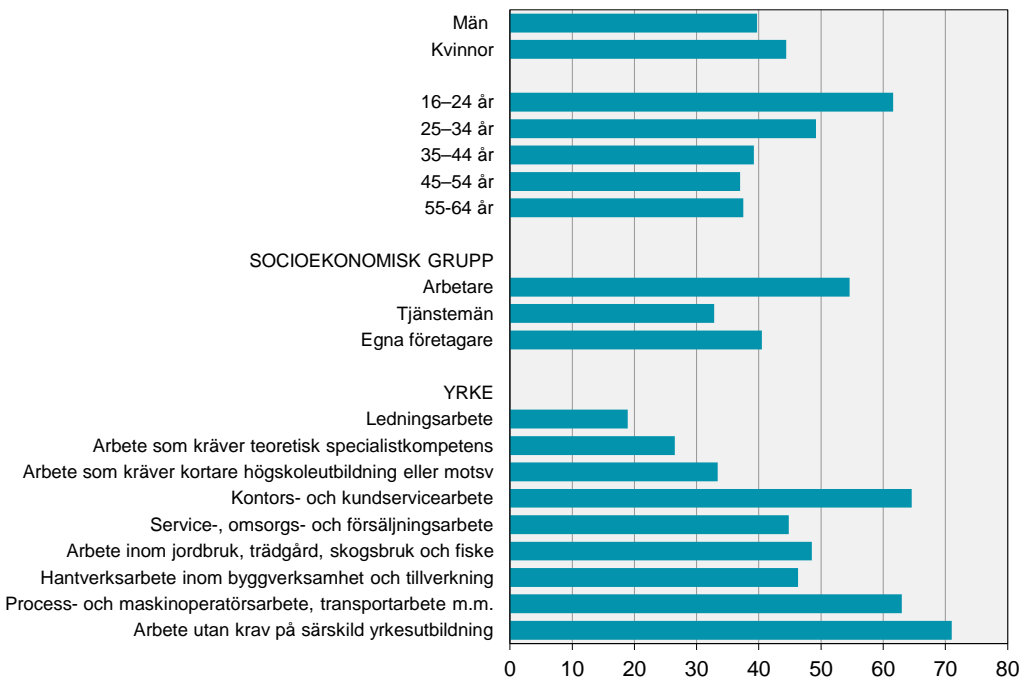
Drygt fyra av tio förvärvsarbetande, cirka 1,8 miljoner personer, har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser. Det är vanligare bland kvinnor än män och bland yngre än äldre. Det är också vanligare bland arbetare än bland egenföretagare och tjänstemän: 55 procent av arbetarna har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser, jämfört med 41 procent av egenföretagarna och 33 procent av tjänstemännen. Arbeten som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser är vanligast inom kontors- och kundservicearbete, process- och maskinoperatörsarbete, transport samt yrken utan krav på särskild yrkesutbildning.

Diagram 4.1.

Andel som utför mycket upprepade och ensidiga rörelser i arbetet, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.1.

Persons who perform very repetitive and monotonous movements at work, by sex, age, socioeconomic classification and occupational group. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

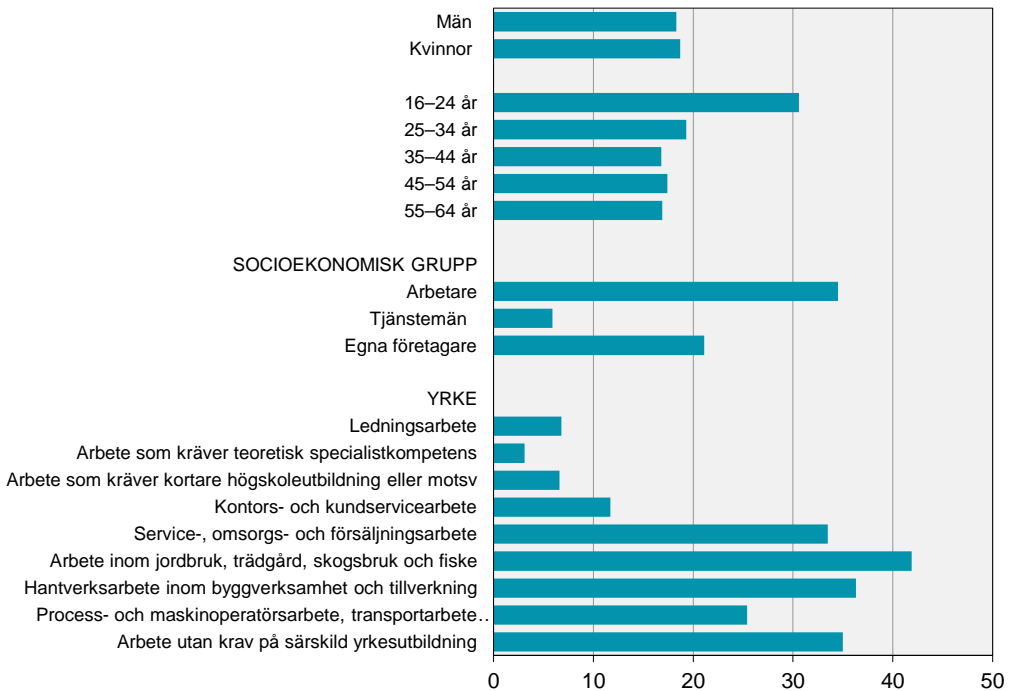
Knappt två av tio förvärvsarbetande, cirka 770 000 personer, utför dagligen tunga lyft i arbetet. Tunga lyft är vanligare bland yngre än äldre. Det är också vanligare bland arbetare än bland egna företagare och tjänstemän: 35 procent av arbetarna utför dagligen tunga lyft i sitt arbete, jämfört med 21 procent av egenföretagarna och 6 procent av tjänstemännen. Att dagligen lyfta tungt i arbetet är vanligast inom service-, omsorgs- och försäljningsarbete, jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske, hantverksarbete inom bygg och tillverkning, process- och maskinoperatörsarbete, transport samt arbete utan krav på särskild yrkesutbildning.

Diagram 4.2.

Andel som dagligen lyfter tungt i arbetet, fördelat på kön, ålder, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.2.

Persons who do heavy lifting on a daily basis at work, by sex, age, socioeconomic classification and occupational group. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

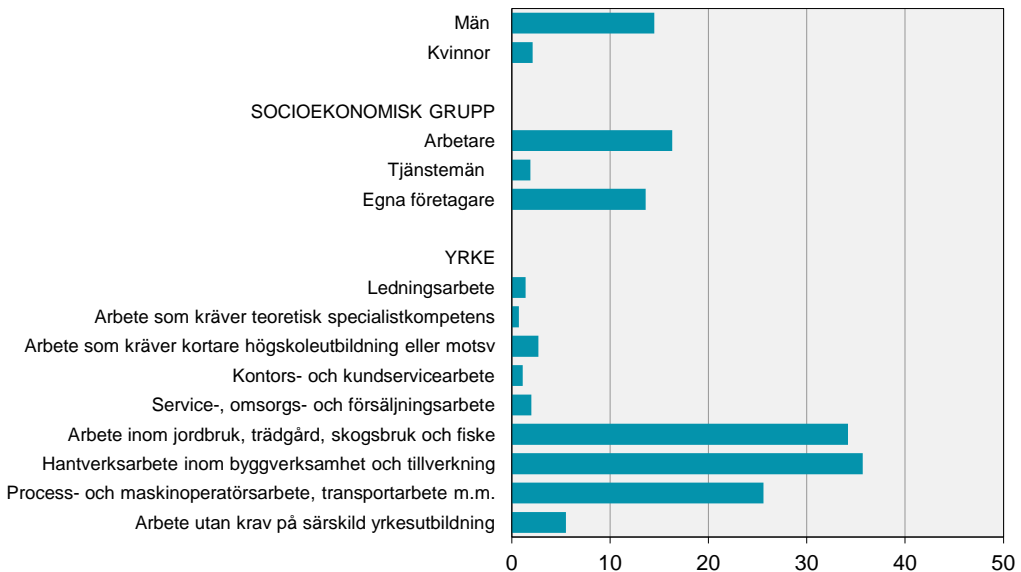
Knappt en av tio förvärvsarbetande, cirka 360 000 personer, utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet. Det är vanligare bland män än kvinnor, framför allt bland män i arbetaryrken, där 27 procent utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer. De yrkesgrupper där det är vanligast att utsättas för kraftiga skakningar eller vibrationer är jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske, hantverksarbete inom bygg och tillverkning, process- och maskinoperatörsarbete samt transport.

Diagram 4.3.

Andel som utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.3.

Persons exposed to violent shaking or vibrations at work, by sex, age, socioeconomic classification and occupational group. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Fysiskt krävande arbetsmoment och hälsa

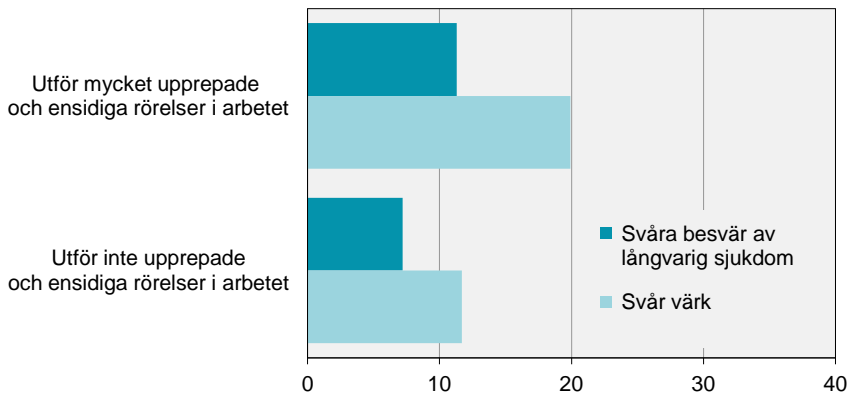
Förvärvsarbetande som har ett fysiskt belastande arbete har sämre utfall på vissa hälsovariabler än dem som inte har ett fysiskt belastande arbete. Bland dem som utför mycket upprepade och ensidiga rörelser, dagligen utför tunga lyft eller utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet är det en högre andel som har svåra besvär av långvarig sjukdom eller svår värk, än bland dem som inte utsätts för dessa fysiska belastningar i arbetet. Till exempel är det 20 procent av dem som utför mycket upprepade och ensidiga rörelser i arbetet som rapporterar svår värk, jämfört med 12 procent bland dem som inte utför mycket upprepade och ensidiga rörelser i arbetet.

Diagram 4.4

Andel som har svåra besvär respektive svår värk, fördelat på om man utför mycket upprepade och ensidiga rörelser i arbetet eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.4.

Persons who have severe problems caused by long term illness or severe pain, by repetitive and monotonous movements at work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

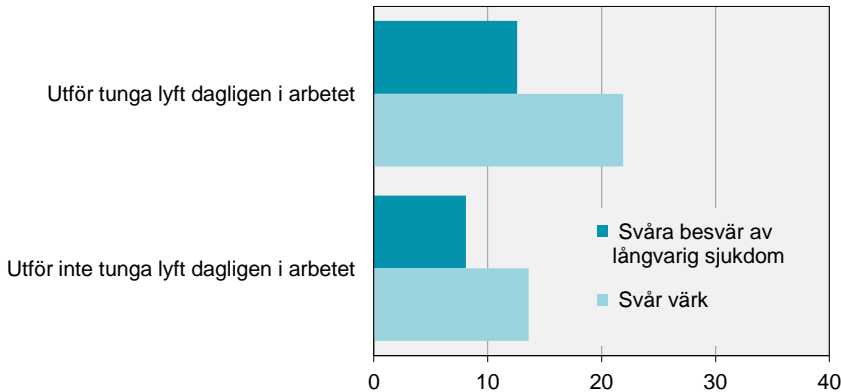
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Diagram 4.5.

Andel som har svåra besvär respektive svår värk, fördelat på om man dagligen utför tunga lyft i arbetet eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.5.

Persons who have severe problems caused by long term illness or severe pain, by heavy lifting on a daily basis at work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

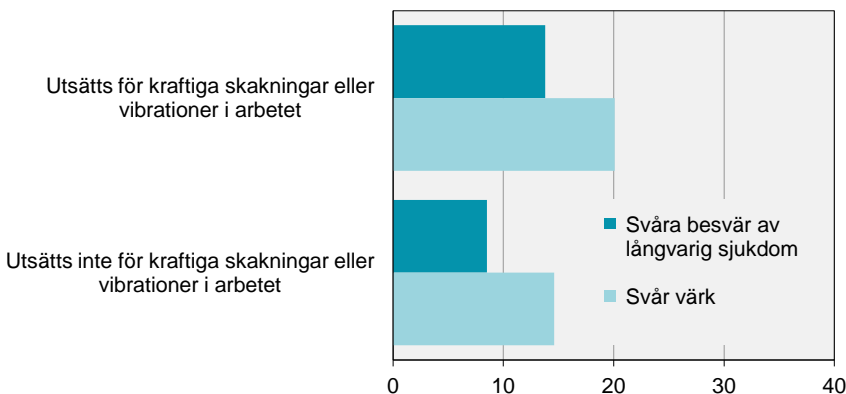
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Diagram 4.6.

Andel som har svåra besvär av långvarig sjukdom respektive svår värk, fördelat på kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.6.

Persons who have severe problems caused by long term illness or severe pain, by violent shaking or vibrations at work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Fysiska arbetsmiljöfaktorer i omgivningen

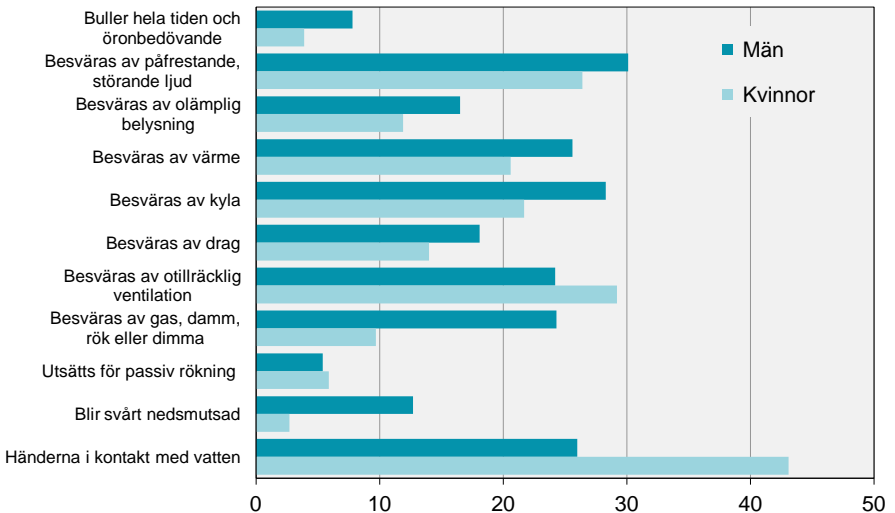
Exempel på fysiska faktorer i omgivningen som man kan exponeras för eller besväras av på arbetet är buller, störande ljud, olämplig belysning, värme, kyla, drag, otillräcklig ventilation, gas, damm, rök, dimma, passiv rökning, nedsmutsning och att händerna kommer i kontakt med vatten många gånger om dagen.

Här finns tydliga skillnader mellan de socioekonomiska grupperna. Arbetare besväras i högre grad av olika fysiska arbetsmiljöfaktorer i omgivningen än tjänstemän och egna företagare. Till exempel besväras män i arbetaryrken i högre grad än övriga av buller, störande ljud, värme, kyla, drag, gas, damm, rök eller dimma samt blir svårt nedsmutsade i arbetet. Kvinnor i arbetaryrken har i högre utsträckning än övriga händerna i kontakt med vatten många gånger om dagen. Både kvinnor och män i arbetaryrken utsätts för passiv rökning i högre utsträckning än tjänstemän och egna företagare.

Diagram 4.7.

Andel som exponeras för/besväras av olika fysiska arbetsmiljöfaktorer i arbetet, fördelat på kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent
Figure 4.7.

Persons exposed to/troubled by different physical work environment factors in their surroundings, by sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Olycksfall i arbetet och bedömning av risk för olyckor

7 procent av de förvärvsarbetande har råkat ut för något olycksfall i arbetet under de senaste tolv månaderna. Andelen är högre bland män än kvinnor, 8 jämfört med 5 procent. Jämför man olika åldersgrupper förefaller ungdomarna mest utsatta: 12 procent av 16–24-åringarna har råkat ut för något olycksfall i arbetet de senaste tolv månaderna.

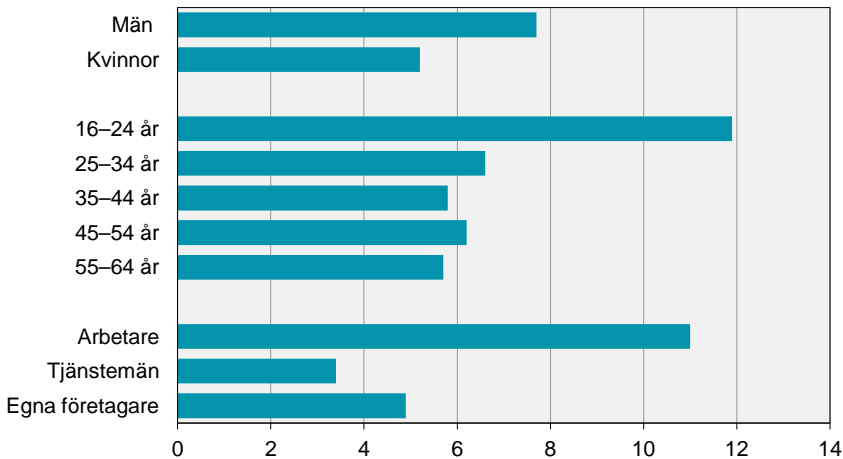
Att råka ut för olycksfall i arbetet är vanligare bland arbetare än tjänstemän. Det gäller särskilt män i arbetaryrken, där 14 procent har råkat ut för något olycksfall i arbetet de senaste tolv månaderna.

Diagram 4.8.

Andel som råkat ut för något olycksfall i arbetet under de senaste tolv månaderna, fördelat på kön, ålder och socioekonomisk indelning. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.8.

Persons who have had an accident at work during the past twelve months, by sex, age and socioeconomic classification. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

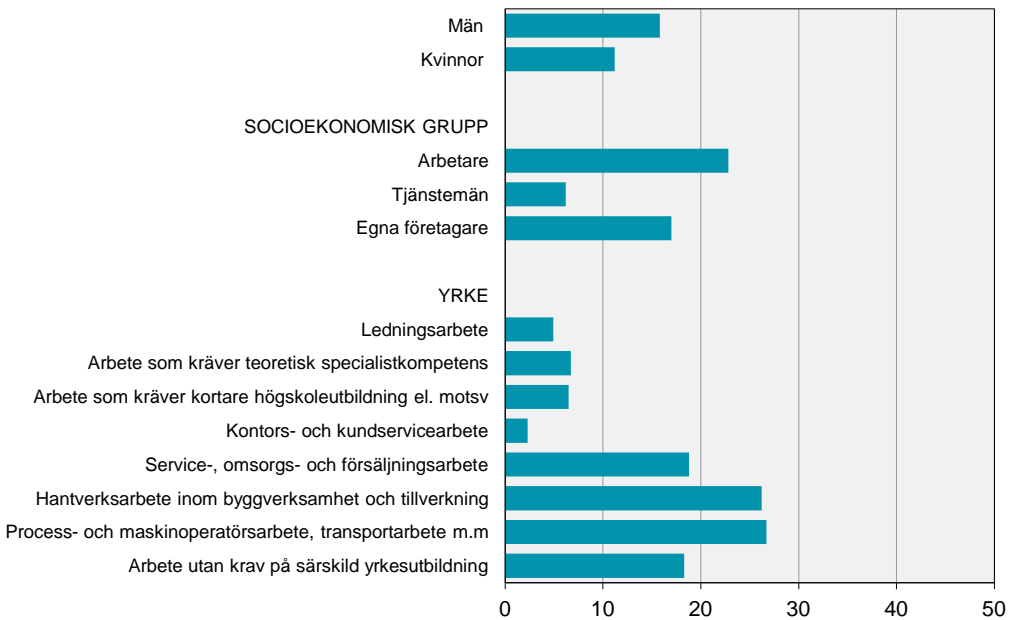
14 procent av de förvärvsarbetande bedömer att deras arbete är ganska eller mycket riskabelt med tanke på risken för olycksfall. Det är vanligare bland män än kvinnor liksom bland arbetare och egenföretagare än bland tjänstemän. De yrkesgrupper där högst andel av de förvärvsarbetande bedömer att arbetet är riskabelt är process- och maskinoperatörsarbete, transport, hantverksarbete inom bygg och tillverkning, service-, omsorgs- och försäljningsarbete samt arbete utan krav på särskild yrkesutbildning.

Diagram 4.9.

Andel som bedömer att deras arbete är ganska/mycket riskabelt, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrkesgrupp. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.9.

Persons who feel their work is quite/very risky, by sex, age, socioeconomic classification and occupation. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Stillasittande

Nästan en av tre förvärvsarbetande, motsvarande cirka 1,2 miljoner personer, tycker att deras arbete är alltför stillasittande. Andelen är något högre bland män än kvinnor.

Stillasittande arbete är vanligare bland tjänstemän än arbetare, 44 jämfört med 11 procent. Egenföretagarna placerar sig mitt emellan med 27 procent.

Information och kommunikation är den bransch där det är vanligast att ha ett stillasittande arbete. Men stillasittande är vanligt även inom flera andra områden, som finansiell verksamhet, offentlig förvaltning och transport.

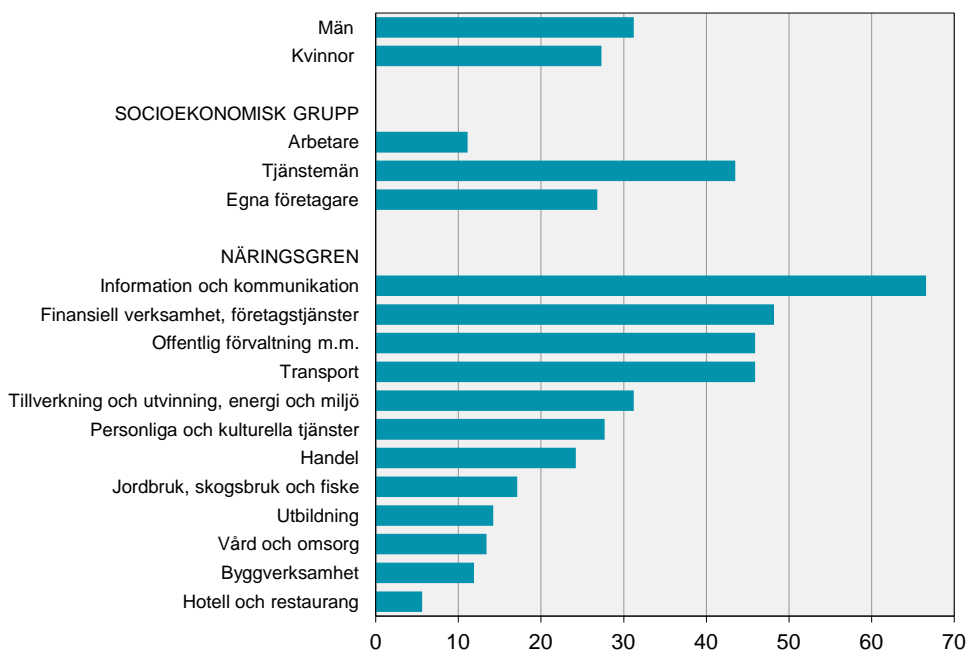
Diagram 4.10.

Andel som tycker att deras arbete är alltför stillasittande, fördelat på kön, socioekonomisk indelning, sektor och näringsgren.

Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.10.

Persons who feel their work is sedentary, by sex, socioeconomic classification, sector and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Datorarbete

76 procent av de förvärvsarbetande använder dator i sitt arbete och 40 procent arbetar vid dator halva arbetstiden eller mer. 16 procent, cirka 670 000 personer, besväras av för mycket arbete vid dator.

Tjänstemännen ligger högst både när det gäller andelen personer som arbetar vid dator minst halva arbetstiden och andelen som besväras av för mycket arbete vid dator: 66 procent av tjänstemännen arbetar vid dator minst halva sin arbetstid, jämfört med 30 procent av egenföretagarna och 8 procent av arbetarna. 26 procent av tjänstemännen besväras av för mycket arbete vid dator, jämfört med 11 procent av egenföretagarna och 4 procent av arbetarna.

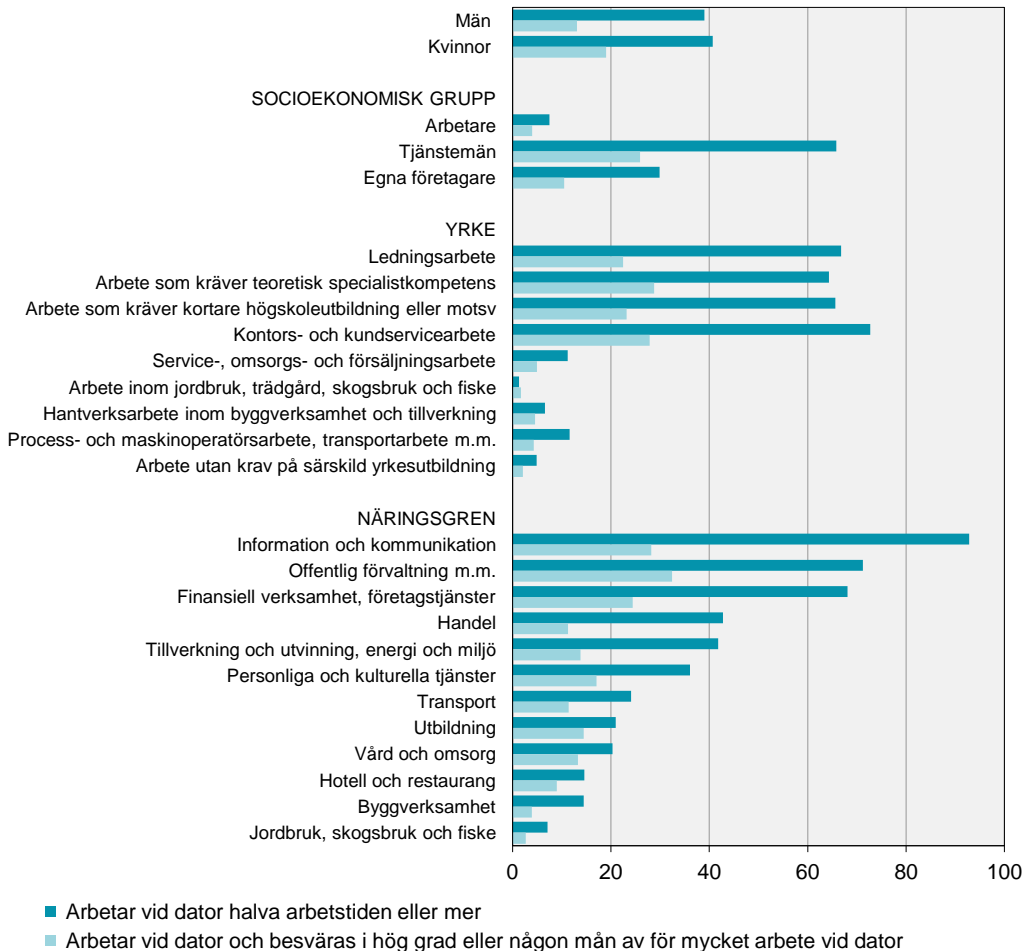
De yrkesgrupper som ligger högst både när det gäller andelen som arbetar vid dator minst halva arbetstiden och andelen som besväras av för mycket arbete vid dator är ledningsarbete, arbete som kräver teoretisk specialistkompetens, arbete som kräver en kortare högskoleutbildning samt kontors- och kundservicearbete.

Tittar man på näringsgren är det information och kommunikation, offentlig förvaltning samt finansiell verksamhet som ligger högst, både när det gäller andelen personer som arbetar vid dator minst halva arbetstiden och andelen som besväras av för mycket arbete vid dator.

Diagram 4.11.
Andel som arbetar vid dator halva arbetstiden eller mer respektive
besväras av för mycket arbete vid dator, fördelat på kön,
socioekonomisk indelning, yrke och näringsgren. Förvärvsarbetande
16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.11.

Persons who work at a computer half of their working time or more or are troubled by computer work, by sex, socioeconomic classification, occupation and industry. Gainfully employed persons 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Den psykosociala arbetsmiljön

En bra arbetsmiljö handlar inte enbart om en bra fysisk arbetsmiljö utan dessutom om psykosociala förhållanden som till exempel krav, kontroll, ledarskap, inflytande, socialt stöd, balans mellan arbete och privatliv, rätt kompetens och möjlighet till lärande. I likhet med fysiska arbetsmiljöfaktorer kan psykosociala arbetsmiljöaspekter utgöra hälsorisker. (Lindberg & Vingård 2012, s. 11.)

Känsla på väg till jobbet

Ett mått på hur en individ upplever sitt arbete är hur han eller hon känner sig när de beger sig dit. 82 procent av de förvärvsarbetande svarar att de känner mest positiva känslor när de är på väg till jobbet, medan 5 procent istället har mest negativa känslor. Övriga svarar att de beger sig till sitt arbete med varken positiva eller negativa känslor. Andelen som går till jobbet med negativa känslor motsvarar ungefär 190 000 personer.

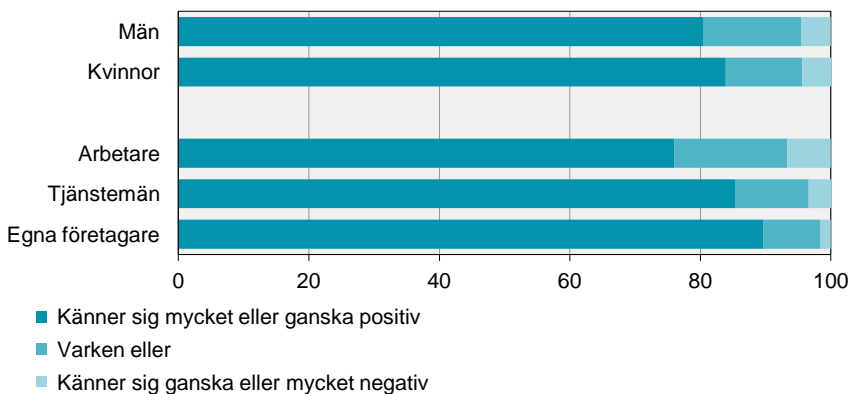
Tjänstemän, liksom egna företagare, svarar i större utsträckning än arbetare att de beger sig till arbetet med mest positiva känslor: 85 respektive 90 procent jämfört med 76 procent.

Diagram 4.12.

Känsla på väg till jobbet, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.12.

How persons feel on their way to work, by sex and socioeconomic classification. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Jäktigt arbete

Nästan två av tre förvärvsarbetande upplever att deras arbete är jäktigt, vilket motsvarar ungefär 2,7 miljoner personer. Det är i större utsträckning kvinnor i åldern 45–65 år som tycker det än män i motsvarande ålder. Utbildningsmässigt är det kvinnor med eftergymnasial utbildning som i större utsträckning än män med motsvarande utbildning som tycker att de har ett jäktigt arbete.

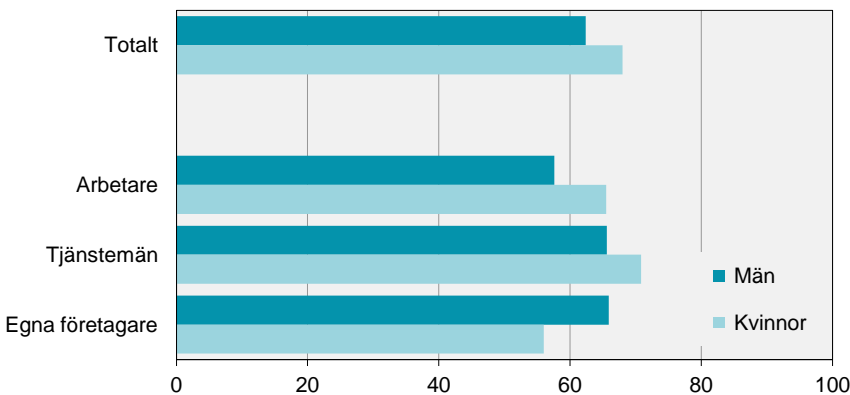
Det är vanligare att personer inom tjänstemannayrken än inom arbetaryrken bedömer att deras arbete är jäktigt: 68 jämfört med 61 procent. Den grupp där störst andel, åtta av tio, tycker att deras arbete är jäktigt är de som har ett ledningsarbete, det vill säga har någon form av chefsposition.

Diagram 4.13.

Andel som upplever att deras arbete är jäktigt, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.13.

Persons who feel their work is stressful, by sex and socioeconomic classification. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Jäktigt arbete och hälsa

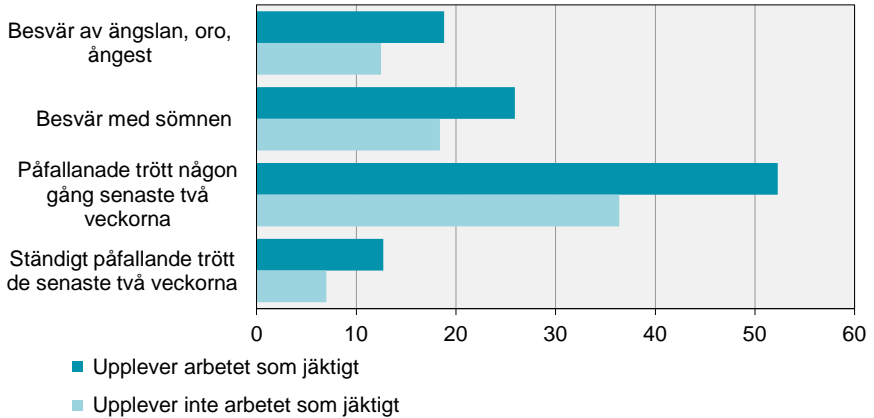
De är vanligare, både bland män och kvinnor, att de som upplever att deras arbete är jäktigt besväras av ängslan, oro eller ångest, liksom av sömnsvårigheter och trötthet jämfört med förvärvsarbetande som inte tycker att deras arbete är jäktigt. Bland de med jäktigt arbete uppger till exempel 26 procent att de haft besvär med sömnen de senaste två veckorna, jämfört med 18 procent bland dem som inte bedömer att deras arbete är jäktigt.

Diagram 4.14.

Andel med olika hälsobesvär, fördelat på upplevelse av om arbetet är jäktigt eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.14.

Persons with different health problems, by stressful work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Psykiskt ansträngande arbete

Drygt fyra av tio tycker att de har ett psykiskt ansträngande arbete. Det motsvarar ungefär 1,8 miljoner personer. Det är vanligare att kvinnor än att män gör den bedömningen: 48 jämfört med 37 procent. Mönstret är framför allt tydligt mellan kvinnor och män som är facklärd arbetare eller högre tjänstemän.

Det är framför allt inom kommunal och landstingssektorn som en stor andel, sex av tio, upplever att arbetet är psykiskt ansträngande. Det kan jämföras med 35 procent inom privat sektor.

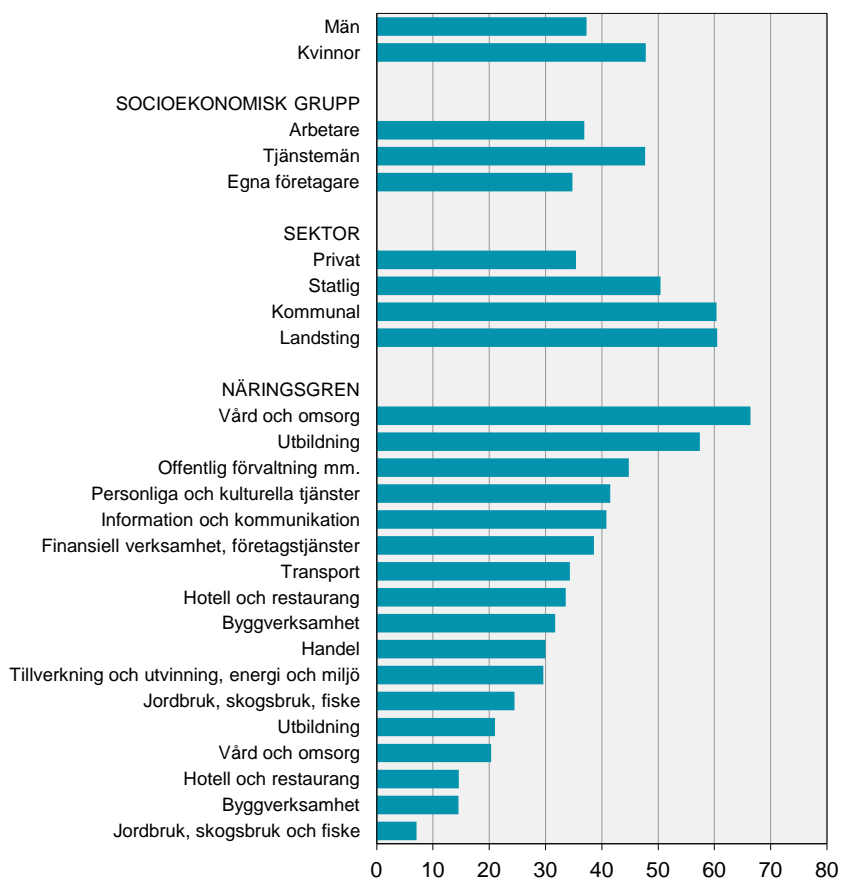
De branscher som utmärker sig är vård och omsorg samt utbildning, där 66 respektive 57 procent tycker att de har ett psykiskt ansträngande arbete. Inom vård och omsorg är det en större andel kvinnor än män som anser att arbetet är psykiskt ansträngande. Motsvarande skillnad mellan män och kvinnor återfinns inte inom utbildningsbranschen.

Diagram 4.15.

Andel som upplever att deras arbete är psykiskt ansträngande, fördelat på kön, sektor och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.15.

Persons who feel their work is mentally strenuous, by sex, sector and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Psykiskt ansträngande arbete och hälsa

Besvär av ångslan, oro eller ångest, sömnproblem och trötthet är vanligare bland förvärvsarbetande som har ett psykiskt ansträngande arbete än bland övriga förvärvsarbetande. Mönstret är således detsamma som för dem som bedömer att de har ett jäktigt arbete, både bland män och kvinnor. Till exempel har 23 procent av de med ett psykiskt ansträngande arbete besvär av ångslan, oro eller ångest,

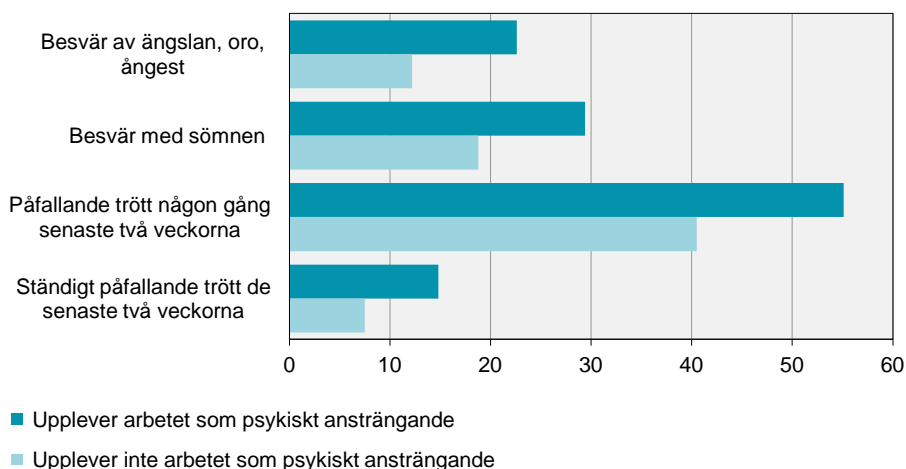
vilket kan jämföras med 12 procent bland övriga förvärvsarbetande. Att de senaste två veckorna ständigt – morgon, dag och kväll – ha känt sig trött är dubbelt så vanligt i gruppen med psykiskt ansträngande arbete jämfört med övriga förvärvsarbetande.

Diagram 4.16.

Andel med olika hälsobesvär, fördelat på upplevelse av om arbetet är psykiskt ansträngande eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.16.

Persons with different health problems, by mentally strenuous work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Enformigt arbete

På frågan om deras arbete är enformigt svarar 18 procent ja, vilket utgör ungefär 730 000 personer. Ju äldre personen är, i desto mindre utsträckning är svaret ja. I den yngsta åldersgruppen, 16–24 år, är det nästan fyra av tio som tycker att deras arbete är enformigt, vilket kan jämföras med drygt en av tio bland dem som är 55–64 år.

Arbetare och personer med utländsk bakgrund bedömer i större utsträckning än tjänstemän och egna företagare respektive personer med svensk bakgrund att de har ett enformigt arbete.

Sett till sektor är det vanligare i privat än i statlig, kommunal och landstingssektor att tycka att arbetet är enformigt. Det är inom transportbranschen som störst andel, 34 procent, upplever att

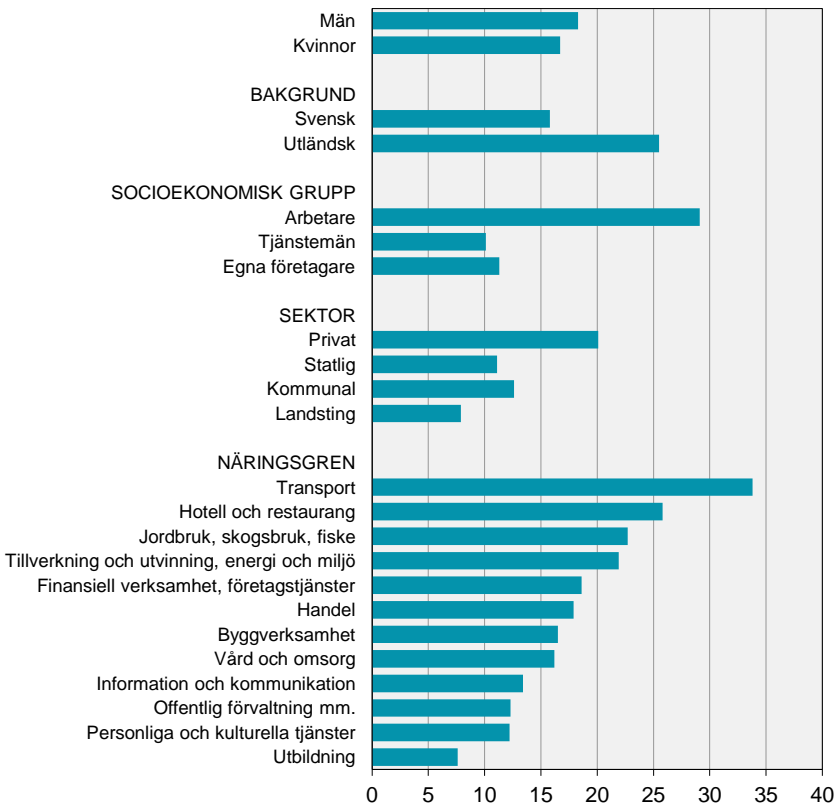
arbetet är enformigt – en andel som motsvarar ungefär 84 000 förvärvsarbetande.

Diagram 4.17.

Andel som upplever att deras arbete är enformigt, fördelat på kön, socioekonomisk indelning, sektor och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.17.

Persons who feel their work is monotonous, by sex, socioeconomic classification, sector and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Krav i arbetet

24 procent av de förvärvsarbetande anser att arbetet dagligen kräver att de jobbar mycket hårt och 11 procent tycker att arbetet varje dag kräver en alltför stor arbetsinsats. Det är framför allt förvärvsarbetande inom hotell- och restaurangbranschen som svarat ja på frågorna om arbetet dagligen kräver att de jobbar mycket hårt respektive kräver en alltför stor arbetsinsats.

För frågan om arbetet dagligen kräver att man håller mycket information i huvudet ser man istället skillnader mellan arbetare och tjänstemän. 74 procent av tjänstemännen upplever att de måste hålla mycket information i huvudet varje arbetsdag, vilket kan jämföras med 44 procent bland de inom arbetaryrken.

De som har ett ledningsarbete är de som i störst utsträckning bedömer att deras arbete dagligen innebär att de måste hålla mycket information i huvudet: 84 procent jämfört med 61 procent bland samtliga förvärvsarbetande 16–64 år.

19 procent upplever att de i stort sett varje dag har för lite tid för att hinna med sina arbetsuppgifter. Det är vanligare att tjänstemän än att arbetare tycker det. Inom de olika branscherna är det i störst utsträckning inom utbildning och information och kommunikation som en jämförelsevis hög andel anser att de varje dag har för lite tid för att hinna med sina arbetsuppgifter.

Utbildningsbranschen utmärker sig dessutom genom att det där återfinns en jämförelsevis stor andel, 22 procent, som i stort sett varje dag har en känsla av att arbetet aldrig kan göras bra nog, vilket kan jämföras med 11 procent bland samtliga förvärvsarbetande i åldern 16–64 år. Det är också vanligare att kvinnor än att män har en sådan känsla i stort sett varje arbetsdag.

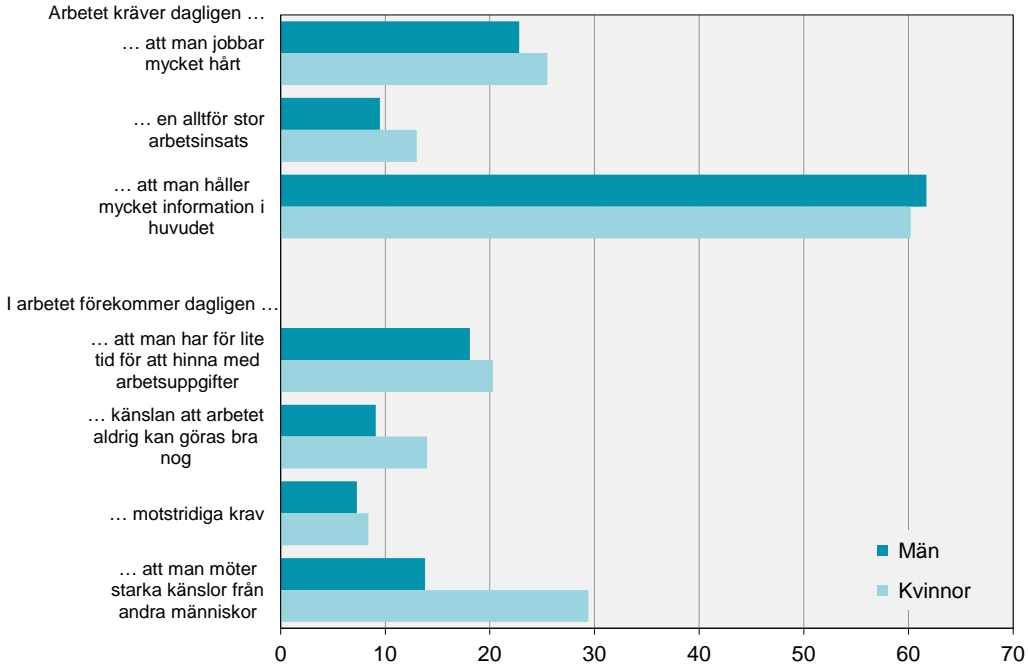
21 procent, en större andel kvinnor än män, svarar att de i stort sett varje dag möter starka känslor från andra människor i sitt arbete. Allra vanligast är det inom vård- och omsorgsykten, där 50 procent av de förvärvsarbetande varje dag möter starka känslor från andra människor.

8 procent bedömer att arbetet innebär motstridiga krav i stort sett varje dag. Motstridiga krav, liksom att ha för lite tid för att hinna med arbetsuppgifter, känna att arbetet aldrig kan göras bra nog och i arbetet möta starka känslor från andra människor, är vanligare bland personer med eftergymnasial än med förgymnasial utbildning.

Diagram 4.18.
Andel som upplever olika typer av krav i arbetet, fördelat på kön.
Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.18.

Persons who experience different types of demands at work, by sex.
 Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).
 Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Krav i arbetet och hälsa

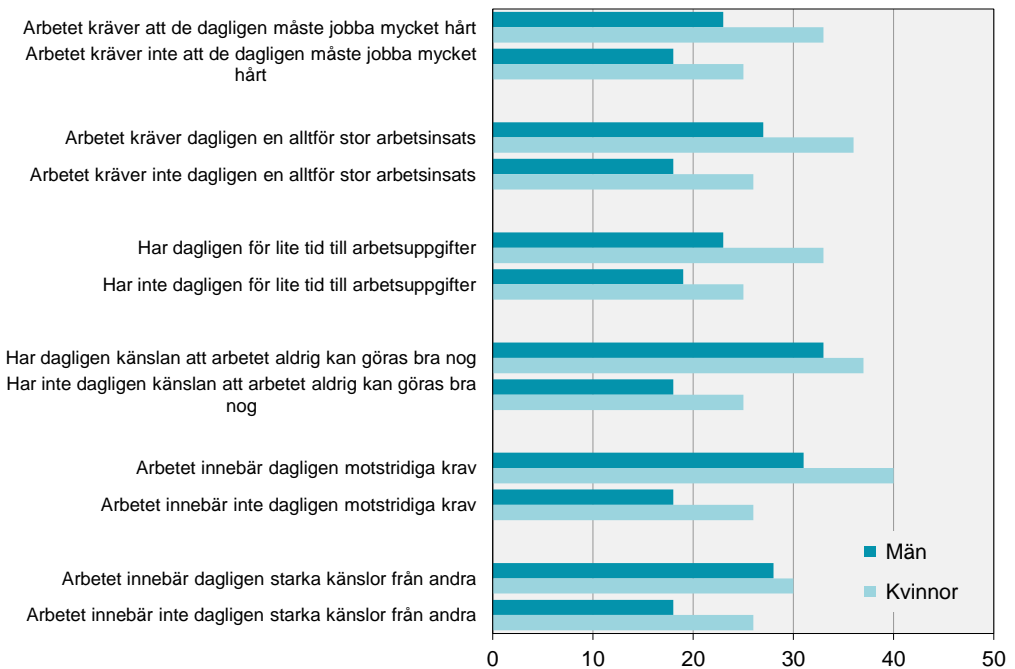
Samtliga mått på höga krav i arbetet, undantaget att arbetet dagligen innebär att man måste hålla mycket information i huvudet, är relaterade till sömnproblem. Exempelvis: av de förvärvsarbetande män som tycker att deras arbete varje dag innebär en alltför stor arbetsinsats är det 27 procent som uppgett att de har haft besvär med sömnen de senaste två veckorna. Motsvarande andel bland övriga förvärvsarbetande män är 18 procent. Motsvarande mönster återfinns bland de förvärvsarbetande kvinnorna.

Diagram 4.19.

Andel som de senaste två veckorna har haft besvär med sömnen, fördelat på krav i arbetet och kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.19.

Persons who have had problems sleeping over the last two weeks, by work demand and sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

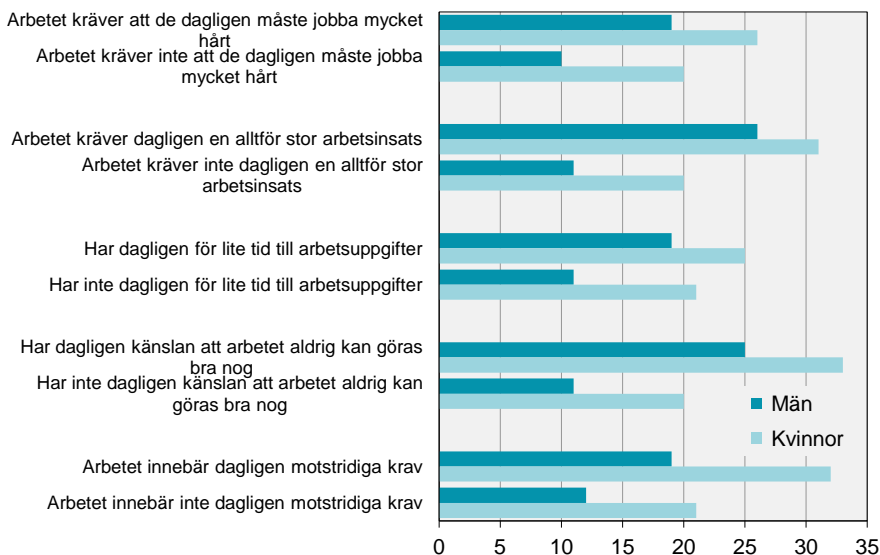
Flera av måtten på höga krav i arbetet är dessutom relaterade till besvär av ängslan, oro eller ångest. Det är med andra ord en större andel som har besvär av ängslan, oro eller ångest bland de som upplever att arbetet dagligen innebär motstridiga krav, en känsla av att arbetet aldrig kan göras bra nog, att de har för lite tid för att hinna med arbetet, att arbetet dagligen kräver en alltför stor arbetsinsats eller att de jobbar mycket hårt, jämfört med förvärvsarbetande som inte har samma upplevelse av kraven i sitt arbete. Exempelvis: bland förvärvsarbetande kvinnor som tycker att deras arbete varje dag ger dem en känsla av att arbetet aldrig kan göras bra nog är det vanligare med besvär av ängslan, oro eller ångest jämfört med de kvinnor som inte får samma känsla i sitt arbete: 33 respektive 20 procent.

Diagram 4.20.

Andel som har besvär av ängslan, oro eller ångest, fördelat på krav i arbetet och kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.20.

Persons troubled by nervousness, worry or anxiety, by work demand and sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Ensamarbete

Av de förvärvsarbetande besväras 14 procent i hög grad eller i någon mån av alltför mycket ensamarbete. Det motsvarar ungefär 570 000 personer. Egna företagare är den grupp där störst andel, 22 procent, besväras av alltför mycket ensamarbete. Sett till olika näringsgrenar återfinns man en förhållandevis stor andel som besväras av alltför mycket ensamarbete inom byggverksamhet och transport.

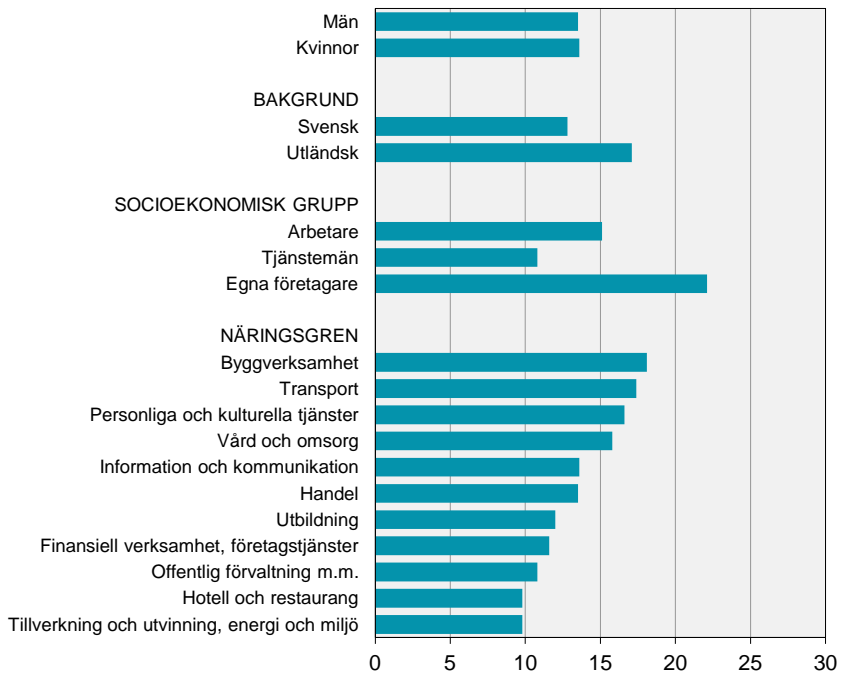
Det är något vanligare att arbetare än tjänstemän och att personer med utländsk bakgrund jämfört med personer med svensk bakgrund tycker att deras arbete innebär alltför mycket ensamarbete.

Diagram 4.21.

Andel som besväras av alltför mycket ensamarbete, fördelat på kön, socioekonomisk indelning samt näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.21.

Persons troubled by working alone too much, by sex, socioeconomic classification and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Möjligheter att lära nya saker i arbetet

Ungefär tre av fyra förvärvsarbetande anser att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i sitt arbete. Det motsvarar ungefär 3,1 miljoner personer. Det är något vanligare att män än kvinnor tycker det, i synnerhet bland dem som är 16–24 år.

Den största skillnaden ser man mellan arbetare och tjänstemän och mellan olika näringsgrenar. Bland arbetare är det ungefär sex av tio som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker på sitt arbete, vilket kan jämföras med drygt åtta av tio tjänstemän. Bland de högre tjänstemännen och de med ledningsarbete är andelen drygt nio av tio.

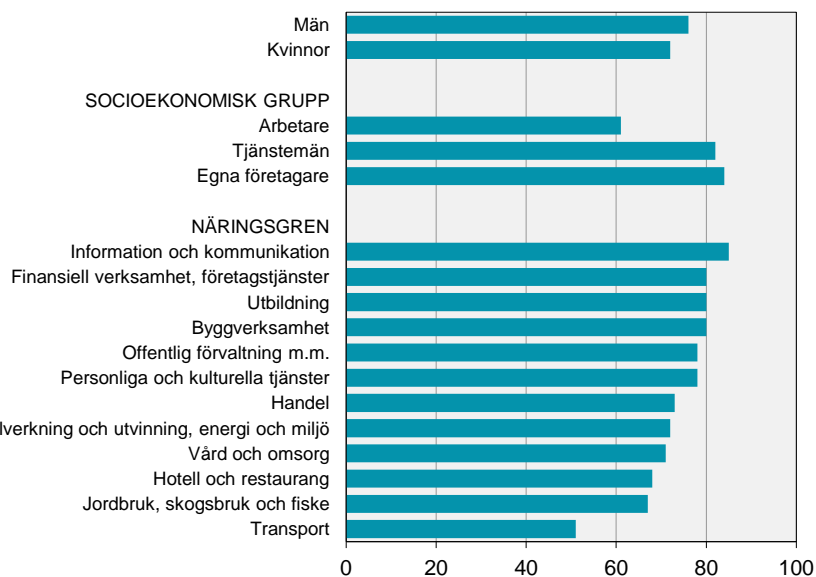
Transport är den bransch där de förvärvsarbetande i minst utsträckning, 51 procent, anser att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. Det kan jämföras med till exempel informations- och kommunikationsbranschen, där 85 procent av de förvärvsarbetande tycker att de har stora möjligheter till nya kunskaper i arbetet.

Diagram 4.22.

Andel som anser sig ha stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och näringsgren. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.22.

Persons who feel they have good opportunities to learn new things at work, by sex, socioeconomic classification and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Brist på inflytande i arbetet

I vilken mån anställda har möjlighet att påverka den egna arbets-situationen mäts med frågor om i vilken grad de har inflytande över planeringen av arbetet, arbetstempo, förläggning av arbetstid, semester samt var de ska arbeta – på arbetsplatsen, i bostaden eller någon annanstans.

Ungefär en av tio saknar inflytande över planering av arbetet, arbetstempo och när de kan ta ut semester. Ungefär tre av tio saknar helt inflytande över arbetstiden, medan ungefär sex av tio inte alls har något inflytande över var de utför sitt arbete – på arbetsplatsen, i bostaden eller någon annanstans.

Ett övergripande mönster, undantaget förläggning av semester, är att arbetare i större utsträckning än tjänstemän helt saknar inflytande över sin arbets-situation. Inom gruppen tjänstemän finns en tydlig skillnad mellan olika tjänstemannagrupper: det är vanligare att högre tjänstemän och personer i ledande positioner, jämfört med lägre tjänstemän, helt eller delvis kan påverka planeringen av arbetet, arbetstempo, arbetstid och var de ska utföra arbetet.

Transport utmärker sig genom att vara den bransch där störst andel av de anställda upplever att de helt saknar inflytande över planeringen av arbetet och arbetstidens förläggning: 22 respektive 49 procent. Det kan till exempel jämföras med informations- och kommunikationsbranschen, där det är 3 procent som tycker att de helt saknar inflytande över planeringen av arbetet och 12 procent anser att de inte alls kan påverka arbetstidens förläggning.

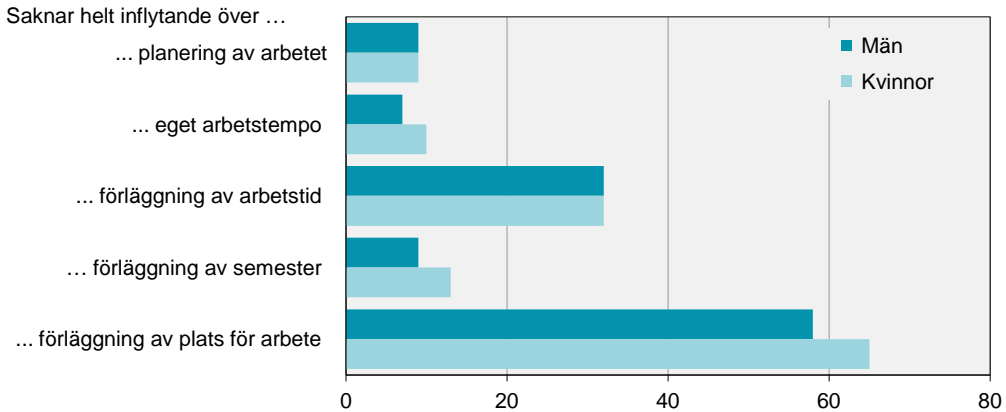
Diagram 4.23.

Andel som saknar inflytande över olika aspekter på sitt arbete, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.23.

Persons who have no influence over aspects of their work, by sex.

Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Brist på inflytande i arbetet och hälsa

I gruppen anställda som helt saknar inflytande över planering av arbetet eller arbetstempo är det en högre andel som haft besvär med sömnen de senaste två veckorna eller som har besvär med ångslan, oro eller ångest, jämfört med de anställda som har inflytande över arbetsplanering respektive arbetstempo.

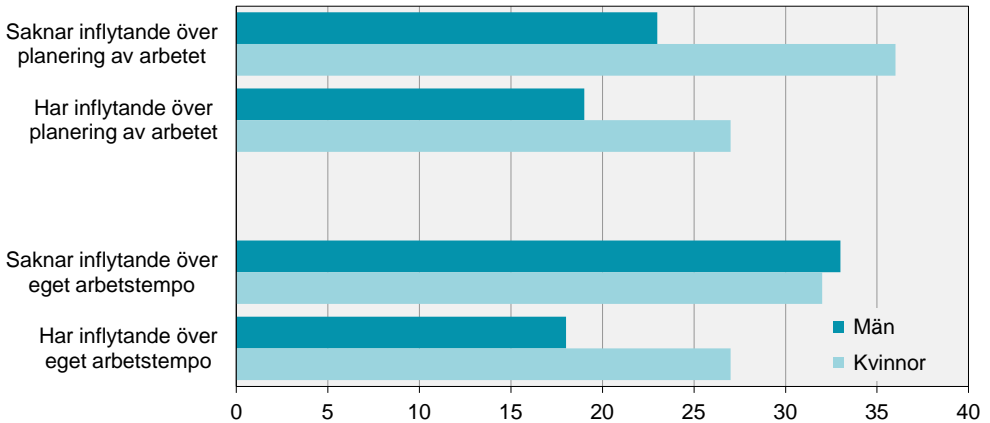
Exempel: Bland anställda män som helt saknar inflytande över sitt eget arbetstempo har 33 procent haft sömnbesvär de senaste två veckorna. Motsvarande andel bland förvärvsarbetande män som har inflytande över sitt eget arbetstempo är 18 procent. Bland anställda kvinnor som helt saknar inflytande över planeringen av arbetet har 33 procent besvär av ångslan, oro eller ångest, jämfört med 20 procent bland anställda kvinnor som har inflytande över arbetsplaneringen.

Diagram 4.24.

Andel med sömnbesvär de senaste två veckorna, fördelat på brist på inflytande i arbetet och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.24.

Persons with sleeping problems over the last two weeks, by lack of influence over their work, and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

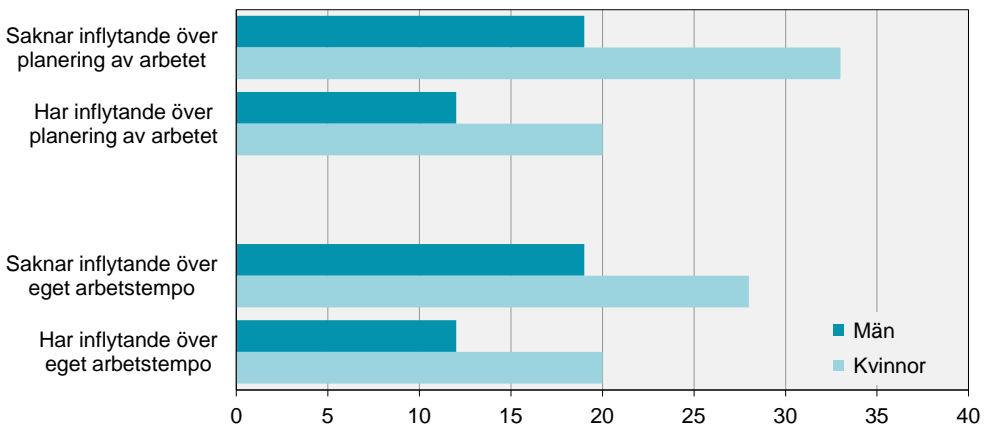
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Diagram 4.25.

Andel som har besvär av ängslan, oro eller ångest, fördelat på brist på inflytande i arbetet och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.25.

Persons troubled by nervousness, worry or anxiety, by lack of influence over their work, and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Stöd och hjälp på arbetsplatsen

I stort sett alla anställda, 97 procent, svarar att de får stöd och hjälp av arbetskamrater när de behöver det. Nio av tio anställda tycker att deras närmaste chef ger dem stöd och hjälp om de behöver det.

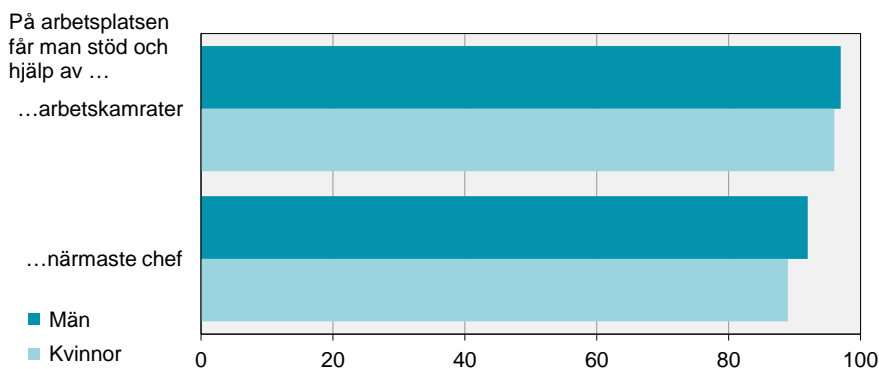
Det finns få statistiskt signifikanta skillnader mellan olika redovisningsgrupper med avseende på frågorna om stöd och hjälp. Det är dock något vanligare att män än kvinnor och att anställda inom privat sektor jämfört med i kommunal sektor tycker att de får stöd och hjälp av sin närmaste chef. Andelen anställda inom vård och omsorg som får stöd och hjälp av sin närmaste chef är lägre än inom till exempel byggbranschen: 86 procent jämfört med 95 procent.

Diagram 4.26.

Andel som får stöd och hjälp av arbetskamrater respektive närmaste chef, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.26.

Persons who receive support and help from their work colleagues or their most immediate boss, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Stämningen på arbetsplatsen

92 procent av anställda, 16–64 år, upplever att de har en bra sammanhållning på arbetsplatsen. I gruppen personer med ledningsarbete är andelen högst, 98 procent.

Nio av tio anställda tycker att man kommer bra överens med överordnande på deras arbetsplats. Även för denna fråga är det i gruppen personer med ledningsarbete där störst andel, 98 procent, svarar att de kommer bra överens med överordnande. Sett till bransch är det anställda inom byggverksamhet som i störst utsträckning, 95 procent, tycker att de kommer bra överens med chefer. Det

kan jämföras med gruppen anställda inom transport samt vård och omsorg, där andelen är 87 procent.

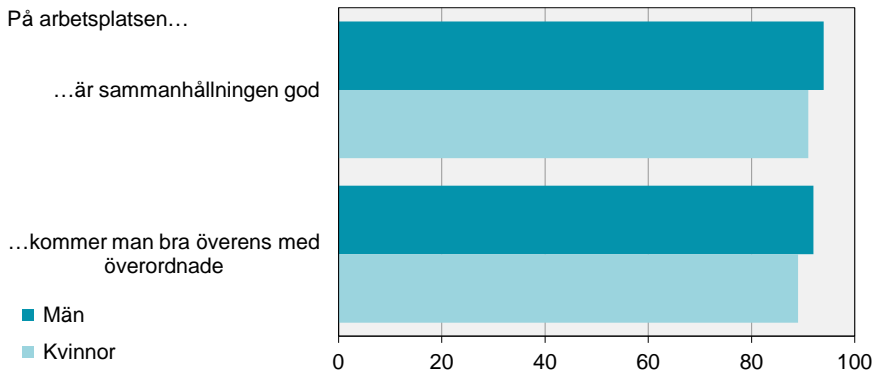
Det är något vanligare att män än kvinnor upplever att sammanhållningen på arbetsplatsen är bra och att de kommer bra överens med sina överordnande.

Diagram 4.27.

Andel som tycker att sammanhållningen är god respektive att man kommer bra överens med överordnande på arbetsplatsen, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.27.

Persons who feel there is good camaraderie at work or who get along well with their superior/s at their workplace, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

16 procent av de anställda svarar att de alltid eller för det mesta drar sig för att framföra kritiska synpunkter på sin arbetsplats. En förhållandevis stor procentuell skillnad återfinns mellan personer med svensk respektive utländsk bakgrund: 15 procent av de med svensk bakgrund drar sig för att ta upp kritiska synpunkter på arbetsplatsen, jämfört med 26 procent bland de med utländsk bakgrund. Det är också vanligare att kvinnor, i synnerhet i åldersgruppen 35–44 år, yngre och arbetare jämfört med män, äldre och tjänstemän drar sig för att föra fram kritiska synpunkter på arbetsplatsen.

Ungefär en av tio svarar att det ofta förekommer bråk och konflikter på deras arbetsplats. Det är något vanligare att kvinnor, i synnerhet de som är 35–44 år, än män och att personer med utländsk än med svensk bakgrund upplever att det ofta förekommer bråk och konflikter på arbetsplatsen. Det finns även skillnader mellan branscher:

5 procent av de anställda inom handel tycker att det ofta förekommer bråk och konflikter på arbetsplatsen, vilket kan jämföras med 16 procent av de anställda inom vård- och omsorgsverksamhet.

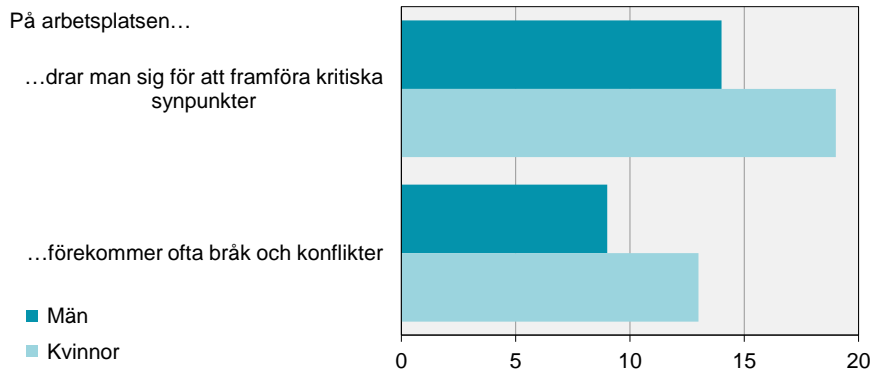
Diagram 4.28.

Andel som drar sig för att framföra kritiska synpunkter respektive tycker att det ofta förekommer bråk och konflikter på arbetsplatsen, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.28.

Persons who are afraid to express critical opinions or feel there is often conflict at their workplace, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11.

Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Stämningen på arbetsplatsen och hälsa

Det är vanligare med till exempel sömnbesvär och besvär av ängslan, oro eller ångest bland anställda som upplever att stämningen på arbetsplatsen är dålig.

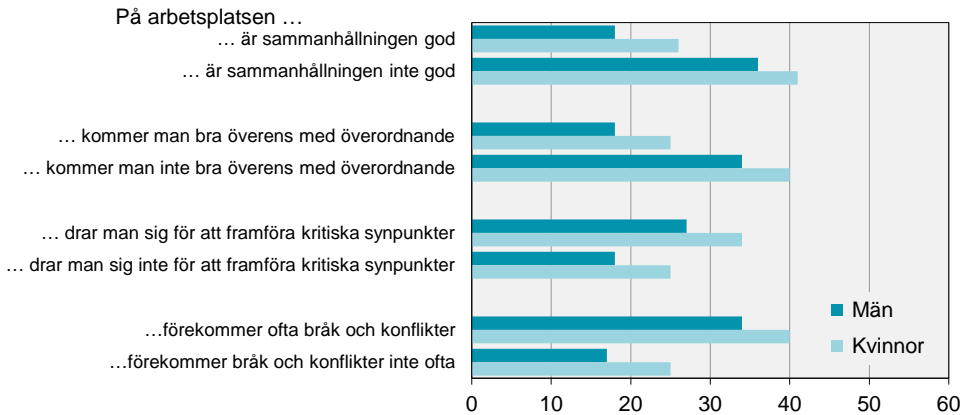
Exempel: Det är dubbelt så vanligt med sömnbesvär bland anställda män som inte tycker sammanhållningen är bra på arbetsplatsen jämfört med övriga anställda män. Motsvarande mönster återfinns även bland anställda kvinnor.

Tabell 4.29.

Andel som haft besvär med sömnen de senaste två veckorna, fördelat på stämningen på arbetsplatsen och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Table 4.29.

Persons who have had sleeping problems over the last two weeks, by atmosphere at the workplace and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

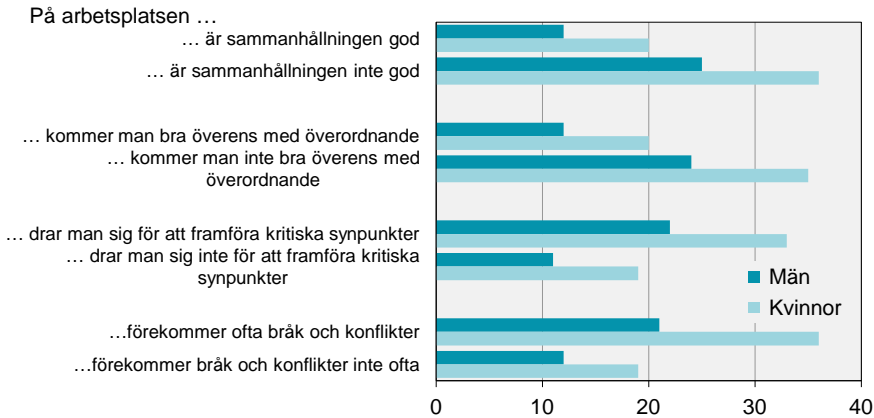
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Motsvarande mönster återfinns för besvär av ängslan, oro eller ångest. Exempel: bland anställda kvinnor som tycker att det ofta förekommer bråk och konflikter har 36 procent besvär med ängslan, oro eller ångest. Det kan jämföras med 19 procent bland övriga anställda kvinnor. Motsvarande skillnader återfinns även bland anställda män.

Tabell 4.30.
Andel som har besvär av ångslan, oro eller ångest, fördelat på stämningen på arbetsplatsen och kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent.

Table 4.30.

Persons troubled by nervousness, worry or anxiety, by atmosphere at the workplace and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Arbete och fritid

Forskning visar att konflikter mellan arbetet och livet i övrigt kan kopplas till stress och ohälsa. Omvänt kan upplevelsen av balans i livet vara en buffert mot ohälsa. (Alvin et al. 2006, s. 128.) För att belysa frågan om balans mellan arbete och privatliv har de förvärvsarbetande fått svara på frågor om man tycker att arbetet är svårt att förena med familj och fritid, om man har svårt att koppla bort arbetet när man är ledig samt om man har kontakt med arbetet på fritiden.

Att förena arbete med familj och fritid

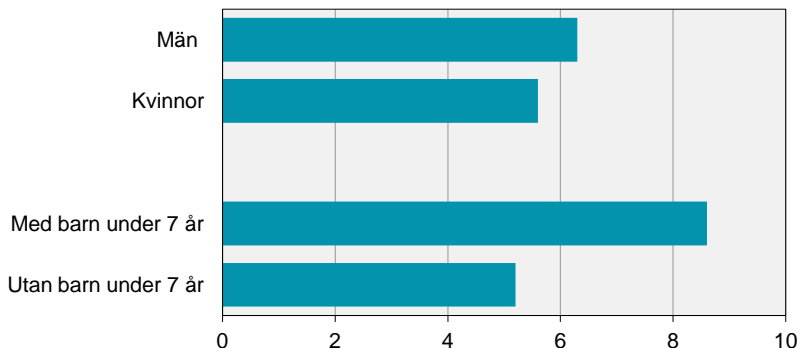
6 procent av de förvärvsarbetande uppger att de dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid. Det motsvarar cirka 250 000 personer. Här syns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan män och kvinnor, men det finns en viss skillnad mellan personer med och utan barn. Bland förvärvsarbetande med hemmaboende barn under 7 år uppger 9 procent att de dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid, jämfört med 5 procent bland dem som inte har hemmaboende barn under 7 år.

Diagram 4.31.

Andel som dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid, fördelat på kön och hemmaboende barn under 7 år. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.31.

Persons who have problems combining their work with their family and leisure time every day, by sex and children under 7 years. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

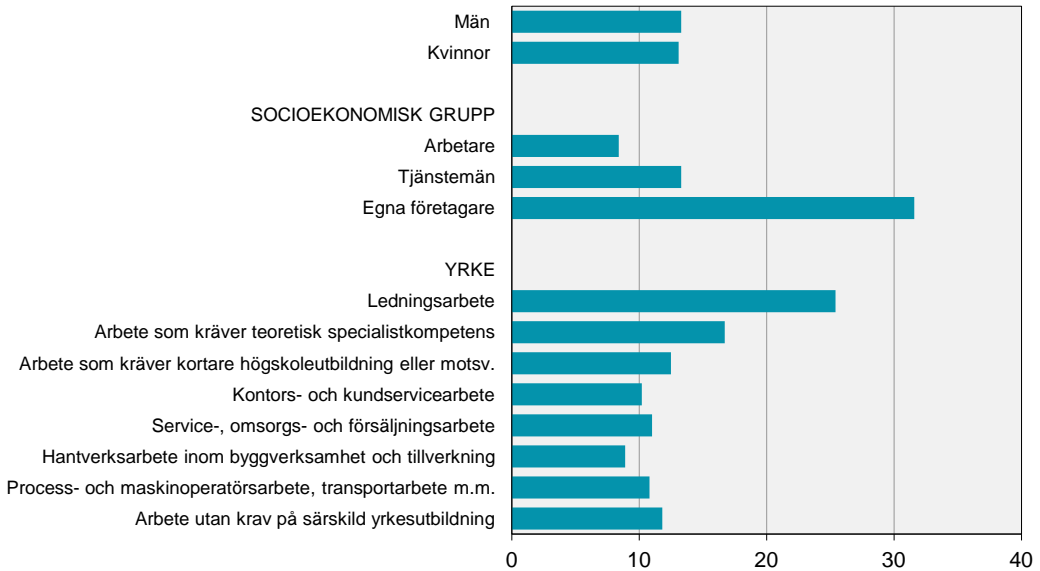
13 procent av de förvärvsarbetande, cirka 560 000 personer, har dagligen svårt att koppla bort arbetet när de är lediga. Det är vanligare bland egna företagare än bland tjänstemän och arbetare: 32 procent av de egna företagarna har dagligen svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, jämfört med 13 procent av tjänstemännen och 8 procent av arbetarna. Personer i ledande befattningar är den yrkesgrupp där högst andel dagligen har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga.

Diagram 4.32.

Andel som dagligen har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrke. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.32.

Persons who have difficulties disconnecting from work during leisure time every day, by sex and children under 13 years. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Arbete, fritid och hälsa

Bland dem som upplever att de dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid är det en högre andel som har besvär av ängslan, oro, ångest, besvär med sömnen och påfallande trötthet än bland övriga. Till exempel är det 38 procent bland dem som dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid som rapporterar besvär med sömnen, jämfört med 22 procent bland övriga.

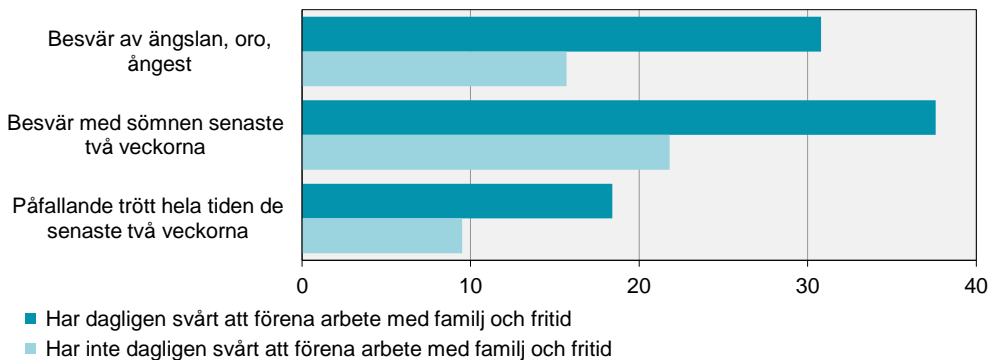
Mönstret är detsamma för dem som dagligen har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga. I denna grupp rapporterar 35 procent besvär med sömnen jämfört med 21 procent bland dem som inte har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga.

Diagram 4.33.

Andel som har besvär av ängslan, oro, ångest, sömnproblem samt trötthet, fördelat på om man dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.33.

Persons troubled by nervousness, worry and anxiety, sleeping problems and fatigue, by problems combining work and leisure. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)

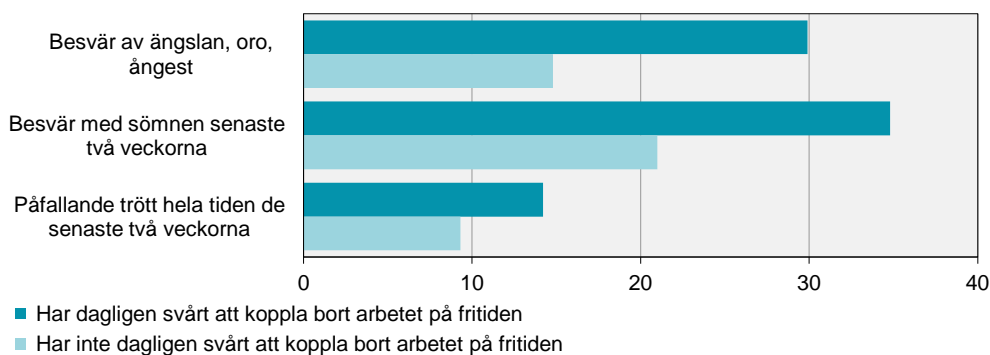
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Diagram 4.34.

Andel som har besvär av ängslan, oro, ångest, sömnproblem samt trötthet, fördelat på om man dagligen har svårt att koppla bort arbetet på fritiden eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.34.

Persons troubled by nervousness, worry and anxiety, sleeping problems and fatigue, by problems difficulties disconnecting from work during leisure time. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Kontakt med arbetet på fritiden

För att få en bild av hur pass vanligt det är att ha kontakt med arbetet när man är ledig har de förvärvsarbetande fått frågor om sina kontakter med jobbet per telefon och e-post.

Kontakt per telefon

64 procent av de förvärvsarbetande har kontaktats per telefon på fritiden om saker som rör jobbet någon gång under de senaste tolv månaderna. 49 procent uppger att det har hänt även på helger eller på semestern. 22 procent blir uppringda av arbetet på fritiden minst en gång i veckan.

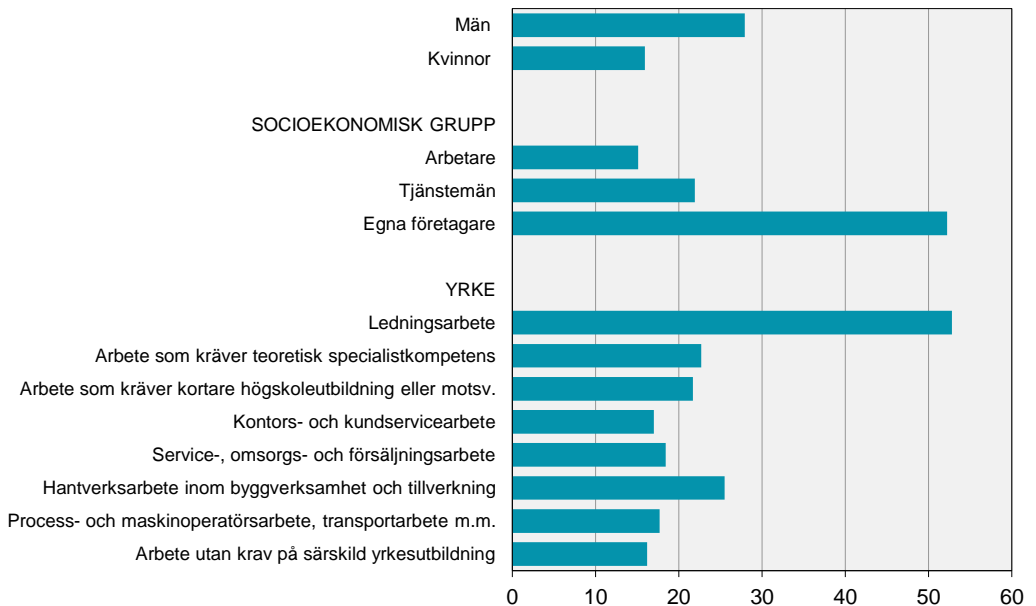
Att bli uppringd av arbetet på fritiden är vanligare bland män än kvinnor: 28 procent av männen blir uppringda av arbetet på fritiden varje vecka jämfört med 16 procent av kvinnorna. Bland de socioekonomiska grupperna är det egenföretagarna som ligger högst: över hälften av egenföretagarna blir varje vecka uppringda på fritiden om saker som rör jobbet, jämfört med 22 procent av tjänstemännen och 15 procent av arbetarna. Den yrkesgrupp där det är vanligast att blir uppringd av jobbet på fritiden är personer i ledande befattningar.

Diagram 4.35.

Andel som har kontaktats per telefon på fritiden om saker som rör arbetet varje vecka de senaste tolv månaderna, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrke. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.35.

Persons who have been contacted by telephone by work in their spare time every week during the last twelve months, by sex, socioeconomic classification and occupation. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Kontakt per e-post

46 procent av de förvärvsarbetande har läst e-post på fritiden om saker som rör jobbet någon gång de senaste tolv månaderna. 39 procent uppger att det har hänt även på helger eller på semestern. 29 procent läser e-post om jobbet på fritiden minst en gång i veckan.

Att läsa e-post om jobbet på fritiden är vanligare bland män än kvinnor, särskilt bland män i åldern 35–44 år där 45 procent läser jobbmejl på fritiden varje vecka. Bland de socioekonomiska grupperna är det egenföretagarna som ligger högst: 56 procent av egenföretagarna läser e-post om jobbet på fritiden varje vecka, jämfört med 39 procent av tjänstemännen och 8 procent av arbetarna.

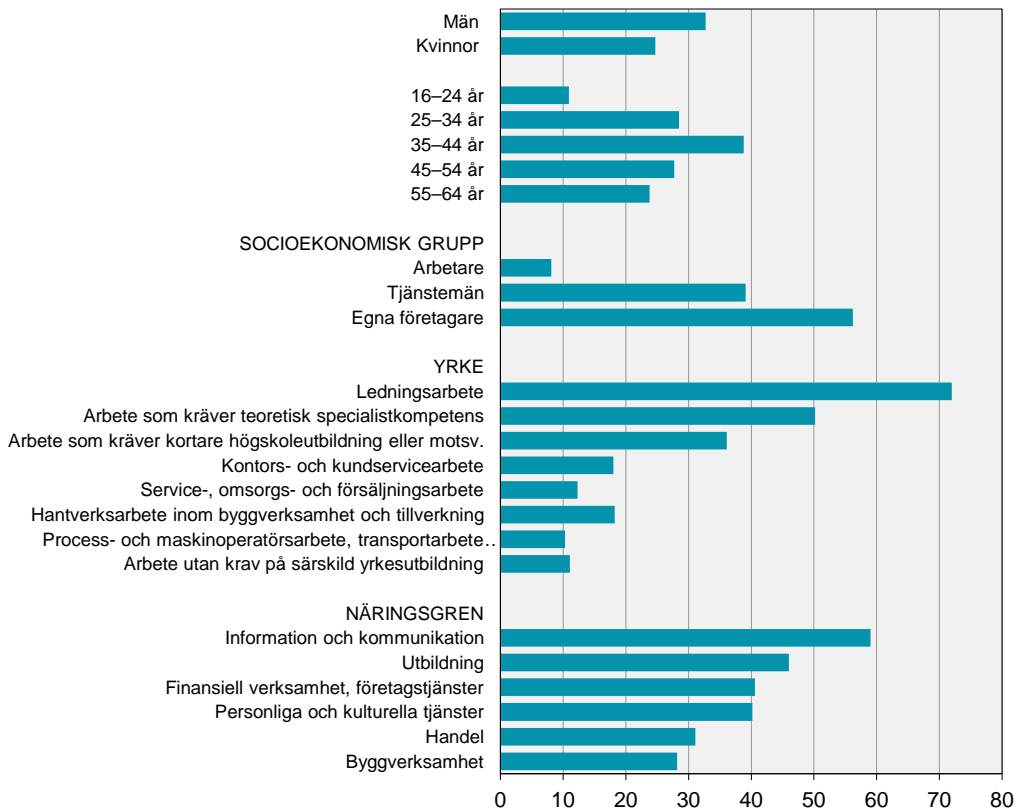
Den yrkesgrupp där det är vanligast att läsa e-post på fritiden om saker som rör jobbet är personer i ledande befattningar. Den bransch där det är vanligast är information och kommunikation. Andra branscher där det är vanligt är utbildning, personliga och kulturella tjänster samt finansiell verksamhet och företagstjänster.

Diagram 4.36.

Andel som har läst e-post på fritiden om saker som rör arbetet varje vecka de senaste tolv månaderna, fördelat på kön, socioekonomisk indelning och yrke. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.36.

Persons who have read work related e-mail in their spare time every week during the last twelve months, by sex, age, socioeconomic classification, occupation and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Kontakt med arbetet på fritiden och problem med att förena arbete med familj och fritid

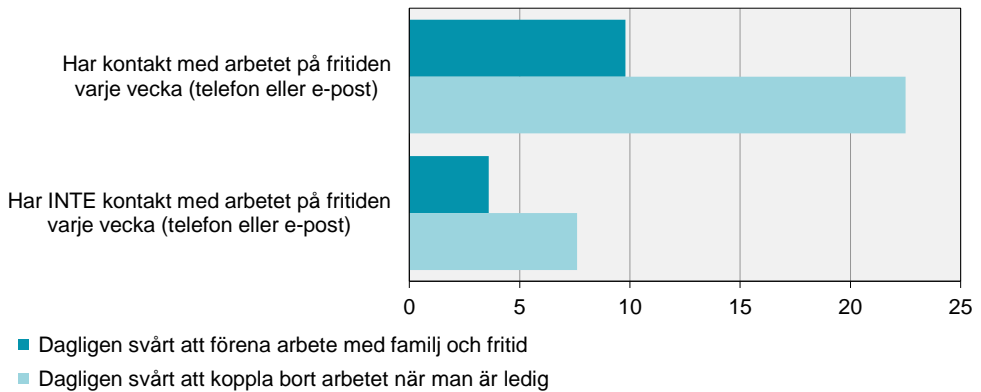
Sammanlagt 37 procent av de förvärvsarbetande har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka, per telefon eller e-post. I denna grupp är det en högre andel som upplever att de dagligen har svårt att förena arbete med familj och fritid, än bland dem som inte har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka, 10 jämfört med 4 procent. Samma mönster gäller svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig: bland dem som har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka är det en högre andel som dagligen har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, än bland dem som inte har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka, 23 jämfört med 8 procent.

Diagram 4.37.

Andel som har svårigheter att förena arbete med familj och fritid respektive svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig, fördelat på om man har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka eller inte. Förvärvsarbetande 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.37.

Persons who have problems combining work and leisure, by contact with work in their spare time every week or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Arbetsmarknadsrelaterade faktorer

Hot mot anställningstryggheten

Exempel på händelser som kan upplevas som ett hot mot anställningstryggheten är att det förekommer uppsägningar eller varsel på arbetsplatsen, eller att verksamhet flyttas till annan ort.

En av tre anställda uppger att det har förekommit uppsägning av personal på deras arbetsplats de senaste tolv månaderna. 18 procent uppger att det har förekommit varsel om uppsägning av personal eller om permittering, och 6 procent uppger att det har förekommit utflyttning av verksamhet till annan ort. I samtliga fall är det en högre andel bland män än kvinnor.

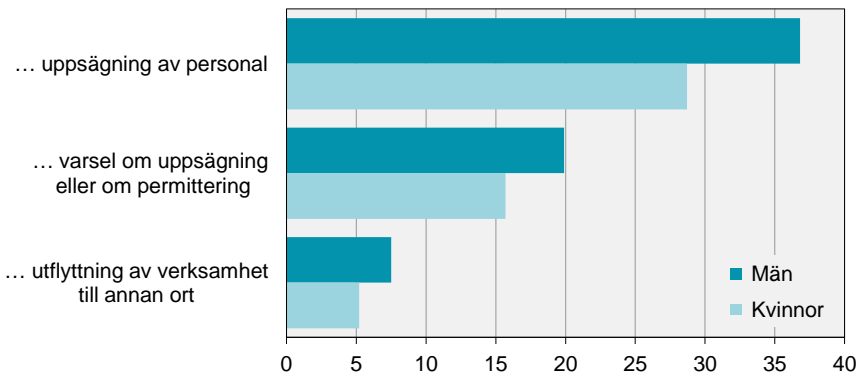
Diagram 4.38.

Andel som uppger att det på arbetsplatsen förekommit uppsägningar, varsel eller utflyttning av verksamhet till annan ort de senaste tolv månaderna, fördelat på kön. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.38.

Persons who have experienced some form of threat to their job security over the past twelve months, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

På arbetsplatsen har det under de senaste tolv månaderna förekommit...

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Kvalifikation för arbetet

80 procent av de anställda anser sig ha rätt kunskaper och kompetens för sitt arbete. 13 procent anser sig vara överkvalificerade för sina arbetsuppgifter medan 7 procent tycker att de behöver ytterligare kunskaper.

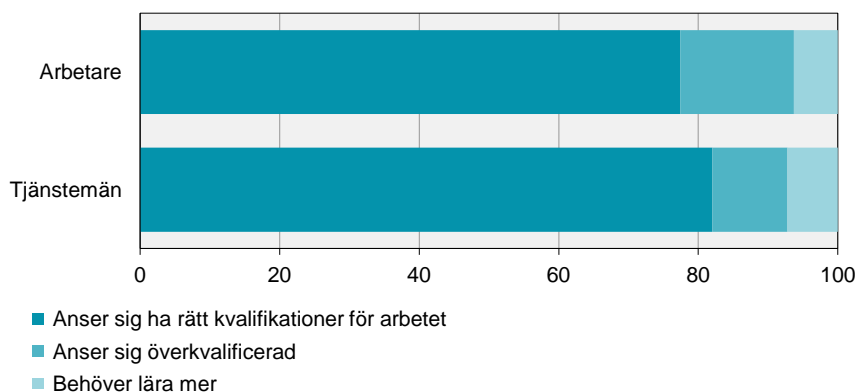
Att anse sig vara överkvalificerad för sina arbetsuppgifter är något vanligare bland personer i arbetaryrken än i tjänstemannayrken, 16 jämfört med 11 procent.

Diagram 4.39.

Andel som anser sig lagom kvalificerade, överkvalificerade respektive behöver lära mer, fördelat på kön och socioekonomisk indelning. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.39.

Perceived job qualification, by sex and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)
Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Möjligheter att skaffa nytt arbete

Drygt en av fyra anställda bedömer att de inte skulle kunna skaffa ett nytt, likvärdigt arbete utan att byta bostadsort. Det är en högre andel äldre än yngre som gör den bedömningen: i åldersgruppen 55–64 år är det 45 procent som bedömer att de inte skulle kunna skaffa ett nytt likvärdigt jobb utan att flytta, vilket kan jämföras med 19 procent bland dem som är 25–34 år.

Det finns också en regional skillnad. I storstadsregionerna är det en högre andel än i övriga delar av landet som bedömer att de skulle kunna skaffa ett nytt likvärdigt arbete utan att flytta.

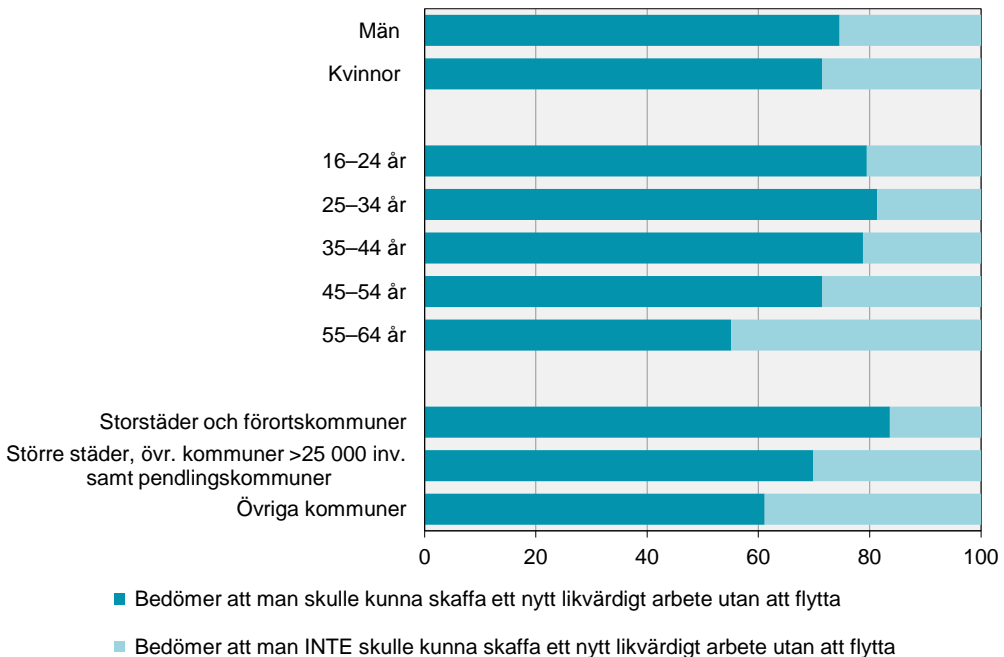
Diagram 4.40.

Andel som bedömer att de skulle respektive inte skulle kunna skaffa ett nytt, likvärdigt arbete utan att flytta, fördelat på kön, ålder och region. Anställda 16–64 år. 2010–11. Procent

Figure 4.40.

Persons who feel they could/could not get a new, similar job without having to relocate, by sex, age and region. Employees, 16–64 years. 2010–11.

Percent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Survey (ULF/SILC).

Fakta om statistiken

I detta kapitel ges en kortfattad beskrivning av statistiken och hur den görs. Här finns också en beskrivning av de redovisningsgrupper som används i rapporten.

Mer information om statistikens kvalitet och andra grundläggande fakta finns på SCB:s webbplats, se fliken "Dokumentation" på www.scb.se/ulf.

Undersökningarna av levnadsförhållanden

Rapporten baseras på uppgifter från 2010–11 års Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Undersökningarna har genomförts årligen sedan 1975 och beskriver levnadsförhållanden i olika grupper i det svenska samhället.

De ämnesområden som behandlas i undersökningen är bland annat boende, hälsa, fritid, sysselsättning, arbetstider, arbetsmiljö, utbildning, medborgerliga aktiviteter, trygghet, sociala relationer och ekonomi. Med jämna mellanrum fördjupas de olika områdena, då ställs extra frågor för att belysa olika delar av undersökningen mer ingående. Denna rapport behandlar området arbetstider och arbetsmiljö, som har fördjupats sex gånger: 1975, 1979, 1986–87, 1994–95, 2002–03 och 2010–11.

Detta omfattar statistiken

Objekt och population

Undersökningens population, det vill säga de objekt som man vill kunna dra slutsatser om, utgörs av Sveriges folkbokförda befolkning 16 år och äldre. I denna rapport redovisas uppgifter för personer i åldersgruppen 16–64 år som har förvärvsarbete som huvudsaklig sysselsättning.

Statistiska mått

I undersökningen redovisas främst andelen individer med en viss egenskap i populationen och i redovisningsgrupper, samt tillhörande konfidensintervall.

Redovisningsgrupper

I undersökningen finns en mängd redovisningsgrupper. De mest centrala är kön, ålder, hushållstyp, bakgrund, utbildningsnivå, socioekonomisk indelning och region. I denna rapport görs dessutom redovisning efter yrkesgrupp, sektor och näringsgren. Mer information om redovisningsgrupperna finns under rubriken *Beskrivning av redovisningsgrupper*.

Så görs statistiken

Urval

ULF/SILC är en urvalsundersökning, vilket innebär att man undersöker ett urval av Sveriges befolkning, 16 år och äldre. Urvalet dras systematiskt efter ålder ur SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). Urvalet bedöms som likvärdigt med ett stratifierat obundet slumpmässigt urval (STOSU).

I rapporten redovisas uppgifter för åldersgruppen 16–64 år. Åren 2010–11 uppgick urvalet i ULF/SILC för denna åldersgrupp till 14 887 personer. 59,4 procent av dessa intervjuades, vilket innebär att bortfallet uppgick till 40,6 procent.

Urvalsstorlek och bortfall i undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Personer 16–64 år. År 2010–11

Sample size and non-response in the Living conditions surveys (ULF/SILC), persons aged 16–64, 2010–11

	Nettourval	Antal intervjuer	Bortfall i procent	Därav:	
				Vägrare	Ej anträffade
2010–11	14 887	8 829	40,6	22,1	16,9

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

Source: Living Conditions Surveys (ULF/SILC).

Datinsamling

Datinsamlingen pågår hela året och sker huvudsakligen genom telefonintervjuer. Besöksintervjuer görs om intervjupersonen uttryckligen begär det.

Före intervjun får varje intervjuperson ett informationsbrev och en folder där undersökningens innehåll och sekretessföreskrifter presenteras.

I undersökningen förekommer ibland indirekta intervjuer, det vill säga intervjuer där uppgifterna om intervjupersonen inhämtas från annan person, som känner till urvalspersonens förhållanden väl. Indirekta intervjuer sker när intervjupersonen själv inte kan intervjuas, till exempel på grund av sjukdom. Vid sådana intervjuer utgår emellertid vissa frågor som endast kan besvaras av den person som själv berörs.

Resultatberäkning

I undersökningen redovisas främst procenttal med tillhörande konfidensintervall i population och redovisningsgrupper.

Vikter

När resultaten beräknas används vikter som tar hänsyn till urvalsförfarande och bortfall. Vid bortfall kan det vara så att vissa grupper av urvalet svarar i mindre utsträckning än övriga, till exempel kan män och yngre svara i lägre grad än kvinnor och äldre. Om de grupper som svarat i lägre grad har en annan fördelning på undersökningsvariablerna än övriga kan detta ha en snedvridande effekt på resultatet. För att kompensera för detta har så kallade kalibreringsvikter använts.

Konfidensintervall

Till varje punktskattning (p) anges i tabellerna det 95-procentiga konfidensintervallet ($\pm v$). Den övre gränsen för konfidensintervallet bildas genom att beräkna $p+v$ och den nedre gränsen genom att beräkna $p-v$. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas att intervallet i genomsnitt täcker det sanna värdet i 95 fall av 100 om andra fel än slumpfel är försumbara. Något förenklat kan sägas att om konfidensintervallen från två grupper inte överlappar varandra så har man en statistiskt säkerställd skillnad mellan de båda grupperna.

Statistikens tillförlitlighet

För att bedöma tillförlitligheten i undersökningsresultaten måste man ta hänsyn till en rad faktorer som kan medföra fel i resultaten. Med fel menas här att skattningen av en parameters värde skiljer sig från dess sanna värde. Det totala felet i skattningar vid undersökningar av denna typ kan grovt grupperas i följande feltyper:

- *Urvalsfel*, det vill säga fel i skattningen som beror på att endast en del av populationen undersöks.
- *Täckningsfel* innebär att urvalsram och population inte stämmer helt överens.
- *Mätfel*, det vill säga fel som till exempel kan bero på att intervjupersonen missuppfattat frågor eller på att intervjuare missuppfattat intervjupersonens svar.
- *Bearbetningsfel*, det vill säga fel som kan uppkomma vid det manuella eller maskinella handhavandet av det insamlade materialet.
- *Bortfallsfel*, det vill säga fel som beror på att mätvärde saknas för en eller flera undersökningsvariabler.

Mer utförlig information om statistikens tillförlitlighet i ULF/SILC finns i dokumentet [Beskrivning av statistiken](#) under fliken "Dokumentation" på produktsidan för ULF/SILC (www.scb.se/ulf).

Jämförelse över tid

Under åren 2006–08 genomfördes förändringar i undersökningen, som på olika sätt har påverkat resultaten och möjligheten att kunna göra jämförelser över tid.

De förändringar som har gjorts i undersökningen rör dels datainsamlingsmetod och dels internationell anpassning. Under åren 2006–07 gjordes en omläggning av undersökningen som innebar att man gick över från besöksintervju med pappersblankett till telefonintervju med datorstöd. Året därpå, 2008, integrerades den svenska Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) med den Europeiska undersökningen Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC).

För ämnesområdet arbetstider och arbetsmiljö har de senaste årens förändringar i undersökningen påverkat möjligheterna att göra jämförelser över tid. I denna rapport redovisas därför enbart resultat från 2010–11 års undersökningar, utan några jämförelser över tid.

Mer information om de senaste årens förändringar i undersökningen finns i rapporten [Förändringar i Undersökningarna av levnadsförhållanden 2006-2008](#), se fliken "Publikationer" på www.scb.se/ulf.

Orsakssamband – arbetsmiljö och hälsa

I rapporten beskrivs bland annat i vilken utsträckning olika hälsoaspekter, som svår värk, sömnbesvär och besvär av ångslan, oro eller ångest, förekommer inom olika grupper av förvärvsarbetande. Jämförelser görs mellan grupper av förvärvsarbetande med avseende på olika hälsofrågor på basis av till exempel deras fysiska och psykiska arbetsmiljö. Det är inte möjligt att dra några slutsatser om orsakssamband utifrån dessa beskrivningar. Ofta handlar orsakssamband om komplicerade samspel mellan flera olika faktorer.

Beskrivning av redovisningsgrupper

I denna rapport används redovisningsgrupperna kön, ålder, utbildningsnivå, socioekonomisk indelning, yrkesgrupp, sektor, näringsgren och region. Nedan ges en beskrivning av redovisningsgrupperna.

Ålder

All redovisning i denna rapport avser åldersgruppen 16–64 år.

Ålder redovisas i följande åldersklasser:

16–24, 25–34, 35–44, 45–54, 55–64 år.

Hushållstyp

I tabellerna görs en indelning i fyra olika hushållstyper:

Gruppen *ensamstående utan barn* omfattar personer som inte bor med make/maka/sambo. De har heller inte barn under 19 år som bor minst halva tiden i deras hushåll.

Gruppen *ensamstående med barn* omfattar personer som inte bor med make/maka/sambo. De har barn under 19 år som bor minst halva tiden i deras hushåll.

Gruppen *sammanboende utan barn* bor med make/maka/sambo. De har inte barn under 19 år som bor minst halva tiden i deras hushåll.

Gruppen *sammanboende med barn* bor med make/maka/sambo. De har dessutom barn under 19 år som bor minst halva tiden i deras hushåll.

Svensk/utländsk bakgrund

Indelning i svensk respektive utländsk bakgrund görs enligt nedan.

Svensk bakgrund

- inrikes födda med en inrikes född och en utrikes född förälder
- inrikes födda med två inrikes födda föräldrar

Utländsk bakgrund

- utrikes födda
- inrikes födda med två utrikes födda föräldrar

Mer information om indelningen efter svensk och utländsk bakgrund finns i dokumentet [MIS 2002:3](#) på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Utbildning

Utbildning klassificeras enligt Svensk utbildningsnomenklatur, SUN.

Förgymnasial utbildning har personer vars högsta utbildning är folk-, grund-, real- eller flickskola. Förgymnasial utbildningsnivå kan också erhållas genom komvux- eller folkhögskolestudier. Även personer som saknar formell utbildning ingår i denna grupp.

Gymnasial utbildning har personer vars högsta avslutade utbildning är någon av gymnasieskolans utbildningar. Gymnasial utbildningsnivå kan också erhållas genom komvux- eller folkhögskolestudier.

Eftergymnasial utbildning utgörs av dem vars högsta avslutade utbildning är en eftergymnasial utbildning (om minst en termin).

Mer information om indelning efter utbildningsnivå finns i dokumentet [MIS 2000:1](#) på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Socioekonomisk indelning

Den socioekonomiska indelningen grupperar befolkningen med ledning av yrke och yrkesställning. Indelningen baseras dels på yrkets normala organisationstillhörighet, dels på yrkets normala utbildningskrav.

Till huvudkategorin "Arbetare" förs yrken som normalt är organiserade inom LO, medan övriga anställda förs till "Tjänstemän". Undergrupperna har sedan klassificerats efter yrkets utbildningskrav. Utbildningskraven är inte begränsade till krav på formell skolutbildning utan beaktar även för olika yrken normala krav på yrkeserfarenhet och praktik.

Arbetare

Ej facklärd arbetare

Yrken där det normala kravet på utbildning efter grundskola är mindre än två år, till exempel bussförare, sjukvårdsbiträde och truckförare.

Facklärd arbetare

Yrken där det normalt krävs minst två års utbildning efter grundskola, till exempel bagare, frisör, elektriker och undersköterska.

Tjänstemän

Lägre tjänstemän

Yrken med krav på mindre än tre års utbildning efter grundskola, till exempel ekonomiassistent, flygvärd(inna) och träningsinstruktör.

Tjänstemän på mellannivå

Yrken med krav på minst tre men ej sex års utbildning efter grundskola, till exempel ambulanssjuksköterska, ljudtekniker och polis.

Högre tjänstemän (inkl. fria yrkesutövare med akademikeryrken)

Yrken med krav på minst sex års utbildning efter grundskola, till exempel tandläkare och civilingenjör samt ledande befattningar som byråchef och verkställande direktör.

Egna företagare

Gruppen egna företagare består av dem som vid intervjun svarat att de är egna företagare eller medhjälpande hushållsmedlemmar.

Några exempel på vanliga yrken bland egenföretagarna är fotograf, frisör, jordbrukare, lastbilsförare, snickare, städare, taxiförare och tecknare.

Mer information om socioekonomisk indelning finns i dokumentet [MIS 1982:4](#) på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Yrke

Yrke redovisas enligt Standard för Svensk Yrkesklassificering (SSYK96) grupperat efter yrkesområde:

Ledningsarbete

Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens

Arbete som kräver kortare högskoleutbildning eller motsvarande

Kontors- och kundservicearbete

Service-, omsorgs- och försäljningsarbete

Arbete inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske

Hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning

Process- och maskinoperatörsarbete, transportarbete

Arbete utan krav på särskild yrkesutbildning

Mer information om indelning efter yrke finns i dokumentet [MIS 1998:3](#) på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Sektor

Sektor redovisas grupperad efter privat, statlig, kommunal och landsting.

Mer information om indelning efter sektor finns i dokumentet [MIS 2001:2](#) på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Näringsgren

Näringsgren redovisas enligt Svensk Näringsgrensindelning (SNI2007) i följande grupper:

Jordbruk, skogsbruk och fiske (A)

Tillverkning och utvinning, energi och miljö (B, C, D, E)

Byggverksamhet (F)

Handel (G)

Transport (H)

Hotell och restaurang (I)

Information och kommunikation (J)

Finansiell verksamhet, företagstjänster (K, L, M, N)

Offentlig förvaltning m.m. (O, U)

Utbildning (P)

Vård och omsorg (Q)

Personliga och kulturella tjänster (R, S, T)

Mer information om indelning efter näringsgren finns i dokumentet [MIS 2007:2](#) på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Kommungrupp

Kommungruppsindelningen har gjorts av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Indelningen är från 2005 och har gjorts i nio grupper efter vissa strukturella egenskaper hos kommunerna som bland annat befolkningsstorlek, pendlingsmönster och näringslivsstruktur.

I denna rapport används en aggregerad indelning med tre kommungrupper:

Storstäder och förortskommuner

Kommungrupp 1 och 2.

Större städer, pendlingskommuner samt övriga kommuner med fler än 25 000 invånare

Kommungrupp 3, 4 och 7.

Övriga kommuner

Glesbygdskommuner, varuproducerande kommuner och övriga kommuner med färre än 25 000 invånare. Kommungrupp 5, 6, 8 och 9.

Mer information om kommungruppsindelningen finns på SKL:s webbplats (www.skl.se).

Beskrivning av hälsovariabler

I denna rapport redovisas i vilken utsträckning olika hälsoaspekter förekommer inom olika grupper av förvärvsarbetande. Nedan ges en beskrivning av de hälsovariabler som ligger till grund för redovisningen.

Svåra besvär av långvarig sjukdom

Svåra besvär av långvarig sjukdom anses de intervjupersoner ha som har uppgett sig ha "svåra eller mycket svåra besvär" av kronisk sjukdom eller annat långvarigt besvär med hälsan.

Svår värk

Svår värk bedöms de intervjupersoner ha som har svarat "Ja, svåra besvär" på åtminstone en av tre frågor om värk:

- "Har du värk i skuldror, nacke eller axlar?"
- "Har du ryggsmärtor, ryggvärk, höftsmärtor eller ischias?"
- "Har du värk eller smärta i händer, armbågar, ben eller knän?"

Sömnbesvär

Sömnbesvär anses de intervjupersoner ha som har svarat "Ja" på frågan "Har du haft besvär med sömnen under de senaste två veckorna?"

Påfallande trött morgon, dag och kväll

Att ständigt – morgon, dag och kväll – vara påfallande trött bedöms de intervjupersoner vara som har svarat "Ja" på samtliga tre frågor om trötthet:

- "Har du haft svårt att komma igång på mornarna under de senaste två veckorna?"
- "Har du känt dig påfallande trött på dagarna under de senaste två veckorna?"
- "Har du känt dig påfallande trött på kvällarna under de senaste två veckorna?"

Besvär av ängslan, oro eller ångest

Besvär av ängslan, oro eller ångest anses de intervjupersoner ha som har svarat "Ja" på frågan "Har du besvär av ängslan, oro eller ångest?"

Referenser

Alvin, Michael et al. (2006). *Gränslöst arbete – socialpsykologiska perspektiv på det nya arbetslivet*. Malmö: Liber.

Kecklund, Göran & Ingre, Michael & Åkerstedt, Torbjörn (2010). *Arbetstider, hälsa och säkerhet – en uppdatering av aktuell forskning*. Stressforskningsinstitutet, Stockholms universitet.

Lindberg, Per & Vingård, Eva (2012). *Den goda arbetsmiljön och dess indikatorer*. Arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljölagen, www.av.se/lagochratt/aml/

Arbetstidslagen, www.av.se/lagochratt/atl/

In English

Summary

The aim of this report is to give a broad picture of employment, working hours and work environment conditions on the Swedish - labour market. The report is based on results from the 2010–11 Living Conditions Surveys (ULF/SILC). The following is a summary of the results broken down into a number of different study domains.

Women and men

Men work full-time, overtime and at night to a greater extent than women. Women work part-time, shifts and evenings to a greater extent than men.

It is more common for women to do very repetitive and monotonous movements at work. It is more common for men to have jobs that expose them to violent shaking or vibrations. Furthermore, a higher percentage of men have had accidents at work.

A higher percentage of women than men feel that their work is stressful or mentally strenuous. It is also more common for women to feel a sense of inadequacy at work virtually every day (i.e. that they can never do their work well enough) and have to handle strong feelings from other people at work every day.

A higher percentage of men than women feel that there is a good sense of camaraderie at their workplace and that they get on well with their superiors. It is more common for women to feel that there often is conflict at their workplace. At the same time women are more afraid than men of expressing critical opinions at the workplace.

A higher percentage of men have contact with work in their spare time.

Men have to a greater extent than women experienced some form of threat to their job security over the past 12 months, i.e. redundancies have been announced, notice of redundancy has been served on staff or parts of the organisation has been relocated to another town or city.

Younger and older persons

Temporary jobs are more common among younger than older persons, as are shiftwork and working in the evening or at night. It is also more common among younger persons to have to do very repetitive and monotonous movements at work and heavy lifting. Furthermore, a higher percentage of young persons have had accidents at work. A higher percentage of younger persons feel that they have a monotonous job. It is also more common among younger persons to be afraid of expressing critical opinions at the workplace.

Older persons have daytime jobs to a greater extent than younger persons. They are also less likely to have to do physically demanding tasks. There is, on the other hand, a higher percentage of older persons who believe they would not be able to find a similar job to the one they have now without having to relocate.

Blue collar and white collar workers and self-employed

Blue collar workers do shiftwork and work in the evening and at night to a greater extent than white collar workers. Having a physically demanding job and being exposed to various physical work environment factors in the surroundings are more common among blue collar workers. Furthermore, a higher percentage of blue collar workers have had accidents at work. A greater percentage of blue collar workers than white collar workers feel that they have a monotonous job and that they have no influence over their work situation. It is also more common for blue collar workers than white collar workers to be afraid of expressing critical opinions at the workplace.

White collar workers work overtime to a greater extent than blue collar workers. It is more common for white collar workers than blue collar workers to have a sedentary job and work at a computer. A greater percentage of white collar workers than blue collar workers go to work with predominantly positive feelings, as well as feel that they have good opportunities to learn new things at work. On the other hand, a greater percentage of white collar workers than blue collar workers feel that they have a stressful job and that they virtually every day lack sufficient time to do all their work tasks.

Self-employed persons have positive feelings when they are on their way to work to a greater extent than blue collar workers. However, it is more common for self-employed persons to be troubled by working alone and find it difficult to disconnect from their work in

their leisure time. This group also has the most contact with their work in their leisure time. Self-employed persons have on average to travel a shorter length of time to get to work than blue collar and white collar workers.

Industry

Shiftwork and night-time work is most common in the health and medical care sector, in transport and in hotels and restaurants. The sectors in which fixed working hours are most common include transport, construction, education, health and medical care and trade. Flexible working hours are most common among those who work in information and communication and public administration.

It is above all those who work in information and communication, finance and the public sector who feel that their work is far too sedentary, that they work at a computer at least half of their working hours and that they are troubled by too much computer work. Also among those who work in transport, there is a relatively large percentage who feel that their work is far too sedentary.

Those working in the transport sector are also the occupational group in which the highest percentage of people feel that their work is monotonous and fewer transport workers than any other group feel that they have good opportunities to learn new things at work. Furthermore, there is also a relatively large percentage in this group who are troubled by working too much on their own.

Having a job that is physically strenuous is most common among people working in the health and care sector and in education. People who work in the health and care sector are also the most likely to have to handle strong feelings from others at the workplace. People who work in education are on the other hand the professional group in which there is a comparatively large percentage who feel that they don't have enough time every day to do all their working tasks or who feel that their work can never be done well enough.

Health and work environment

The report describes the extent to which different health aspects, such as severe pain, problems sleeping and trouble with nervousness, worry or anxiety, occur in the various groups of gainfully employed persons.

Difficult problems caused by long-term illness or severe pain are more common among persons who do very repetitive and monotonous movements, do heavy lifting every day or are exposed to violent shaking or vibrations at work compared to those who are not exposed to these physical burdens in their work.

Problems sleeping are more common among men who work at times other than daytime than among men who normally work during the daytime. Sleeping problems, as well as trouble with nervousness, worry or anxiety, are also more common among those who feel that they have no influence over their work situation at all, feel that the atmosphere at work is poor or who feel that their work is stressful or mentally strenuous. Sleeping problems and trouble with nervousness, worry or anxiety are also reported to a greater extent by employees who feel that there are high demands placed on them at work, for example that they have to work very hard every day, that their daily work demands too much effort or have a feeling that their job can never be done well enough. Those who find it difficult to disconnect from work in their leisure time or have difficulty combining their work with their family life and leisure time are also more likely to report that they have sleeping problems and trouble with nervousness, worry or anxiety.

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

List of graphs

Figure 2.1. Full-time and part-time workers respectively, by sex and age. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	20
Figure 2.2. Full-time and part-time workers respectively, by sex and type of household. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	21
Figure 2.3. Employed and self-employed persons, by sex, age and Swedish/foreign background. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	22
Figure 2.4. Blue collar and white collar workers, by sex, age and Swedish/foreign background. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent	23
Figure 2.5. Permanent versus temporary employment, by sex, age, Swedish/foreign background and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent	24
Figure 2.6. Men and women in different occupational groups. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	25
Figure 2.7. Men and women in different sectors. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	26
Figure 2.8. Men and women in different industries. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	27
Figure 3.1. Persons who work only daytime and those who work at times other than daytime, by sex, age, Swedish/foreign background and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	30
Figure 3.2. Persons who work shifts or according to a fixed schedule, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	31
Figure 3.3. Persons who work evenings, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent	32
Figure 3.4. Persons who work nights, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent	33

Figure 3.5. Persons who have had sleeping problems over the last two weeks, by working time arrangement and sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent 34

Figure 3.6. Persons who worked early in the morning, in the evening, at night or at the weekend the week before the interview, by sex. Employees, 16–64 years, who worked the week before the interview. 2010–11. Percent 36

Figure 3.7. Persons who worked inconvenient hours the week before the interview, by sex, age and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years, who worked the week before the interview. 2010–11. Percent..... 37

Figure 3.8. Persons who have no influence over how their working hours are planned, by socioeconomic classification. Employees 16–64 years who worked inconvenient hours the week before the interview. 2010–11. Percent 38

Figure 3.9. Persons who worked overtime the week before the interview, by sex and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years, who worked the week before the interview. 2010–11. Percent..... 39

Figure 3.10. Persons with fixed or flexible working hours, by sex, age, socioeconomic classification and industry. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent 40

Figure 3.11. Persons who have no influence over the planning of their working hours, by sex, age, socioeconomic classification and occupation. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 41

Figure 3.12. Persons who feel their current weekly working hours suit them/don't suit them, by sex, age, socioeconomic classification and full-time and part-time work. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 42

Figure 3.13. Persons who feel their current work schedule suits them/doesn't suit them, by sex, age, socioeconomic classification and distribution of working hours. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 43

Figure 3.14. Main reason for working part-time. Employees, 16–64 years, who work part-time. 2010–11. Percent 44

Figure 3.15. Travel time to and from work per day, by sex, socioeconomic classification and region. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent 45

Figure 4.1. Persons who perform very repetitive and monotonous movements at work, by sex, age, socioeconomic classification and occupational group. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	48
Figure 4.2. Persons who do heavy lifting on a daily basis at work, by sex, age, socioeconomic classification and occupational group. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	49
Figure 4.3. Persons exposed to violent shaking or vibrations at work, by sex, age, socioeconomic classification and occupational group. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	50
Figure 4.4. Persons who have severe problems caused by long term illness or severe pain, by repetitive and monotonous movements at work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	51
Figure 4.5. Persons who have severe problems caused by long term illness or severe pain, by heavy lifting on a daily basis at work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	52
Figure 4.6. Persons who have severe problems caused by long term illness or severe pain, by violent shaking or vibrations at work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	52
Figure 4.7. Persons exposed to/troubled by different physical work environment factors in their surroundings, by sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	53
Figure 4.8. Persons who have had an accident at work during the past twelve months, by sex, age and socioeconomic classification. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	54
Figure 4.9. Persons who feel their work is quite/very risky, by sex, age, socioeconomic classification and occupation. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	55
Figure 4.10. Persons who feel their work is sedentary, by sex, socioeconomic classification, sector and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	56
Figure 4.11. Persons who work at a computer half of their working time or more or are troubled by computer work, by	

sex, socioeconomic classification, occupation and industry.
 Gainfully employed persons 16–64 years. 2010–11. Percent..... 58

Figure 4.12. How persons feel on their way to work, by sex and socioeconomic classification. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 59

Figure 4.13. Persons who feel their work is stressful, by sex and socioeconomic classification. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 60

Figure 4.14. Persons with different health problems, by stressful work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 61

Figure 4.15. Persons who feel their work is mentally strenuous, by sex, sector and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 62

Figure 4.16. Persons with different health problems, by mentally strenuous work or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 63

Figure 4.17. Persons who feel their work is monotonous, by sex, socioeconomic classification, sector and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 64

Figure 4.18. Persons who experience different types of demands at work, by sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 66

Figure 4.19. Persons who have had problems sleeping over the last two weeks, by work demand and sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 67

Figure 4.20. Persons troubled by nervousness, worry or anxiety, by work demand and sex. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 68

Figure 4.21. Persons troubled by working alone too much, by sex, socioeconomic classification and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 69

Figure 4.22. Persons who feel they have good opportunities to learn new things at work, by sex, socioeconomic classification and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 70

Figure 4.23. Persons who have no influence over aspects of their work, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 72

Figure 4.24. Persons with sleeping problems over the last two weeks, by lack of influence over their work, and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	73
Figure 4.25. Persons troubled by nervousness, worry or anxiety, by lack of influence over their work, and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	73
Figure 4.26. Persons who receive support and help from their work colleagues or their most immediate boss, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	74
Figure 4.27. Persons who feel there is good camaraderie at work or who get along well with their superior/s at their workplace, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent	75
Figure 4.28. Persons who are afraid to express critical opinions or feel there is often conflict at their workplace, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	76
Table 4.29. Persons who have had sleeping problems over the last two weeks, by atmosphere at the workplace and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	77
Table 4.30. Persons troubled by nervousness, worry or anxiety, by atmosphere at the workplace and by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent	78
Figure 4.31. Persons who have problems combining their work with their family and leisure time every day, by sex and children under 7 years. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	79
Figure 4.32. Persons who have difficulties disconnecting from work during leisure time every day, by sex and children under 13 years. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	80
Figure 4.33. Persons troubled by nervousness, worry and anxiety, sleeping problems and fatigue, by problems combining work and leisure. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent	81
Figure 4.34. Persons troubled by nervousness, worry and anxiety, sleeping problems and fatigue, by problems difficulties disconnecting from work during leisure time. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent.....	82
Figure 4.35. Persons who have been contacted by telephone by work in their spare time every week during the last twelve	

months, by sex, socioeconomic classification and occupation.
 Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent..... 83

Figure 4.36. Persons who have read work related e-mail in their spare time every week during the last twelve months, by sex, age, socioeconomic classification, occupation and industry. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent 84

Figure 4.37. Persons who have problems combining work and leisure, by contact with work in their spare time every week or not. Gainfully employed persons, 16–64 years. 2010–11. Percent 85

Figure 4.38. Persons who have experienced some form of threat to their job security over the past twelve months, by sex. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent 86

Figure 4.39. Perceived job qualification, by sex and socioeconomic classification. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent 87

Figure 4.40. Persons who feel they could/could not get a new, similar job without having to relocate, by sex, age and region. Employees, 16–64 years. 2010–11. Percent 88

Arbetstider och arbetsmiljö 2010–2011

Denna rapport ger en bred belysning av sysselsättnings-, arbetstids- och arbetsmiljöförhållanden på den svenska arbetsmarknaden. I rapporten beskrivs skillnader i arbetsförhållanden mellan olika grupper, som män och kvinnor, yngre och äldre samt arbetare, tjänstemän och egna företagare.

Rapporten baseras på uppgifter från 2010–11 års Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC).

ISSN 1654-1707 (Online)

All officiell statistik finns på: **www.scb.se**
Statistikservice: tfn 08-506 948 01

All official statistics can be found at: **www.scb.se**
Statistics Service, phone +46 8 506 948 01